

Hirmlainen

6

KOTISEUTUJULKAISU 2007

Lehden julkaisija: WIRMO -SEURA ry

Sisällysluettelo 2007

Arvoisa lukija, <i>Marja Virpi</i>	1
Mynämäen Kirja- ja Paperikauppa Oy:n 100 v. historiikki, <i>Antti Laiho</i>	3
Puhelin 100 vuotta Mynämäessä, <i>Jukka Marttila</i>	6
Kansalaisopisto toiminut Mynämäen seudulla 40 vuotta, <i>Sari Honkasalo, Seija Mikkonen</i>	6
150 vuotta Suomen järjestäytymisestä, <i>Mikko Immonen</i>	11
Mynämäen kirkon kasteallas – keskiaikainen kalkkikivifuntti, <i>Eeva Rintama</i>	13
Saari, <i>Soile Hänninen</i>	17
Kuvakooste Mynämäen tapahtumista.....	20
Henrikssonit Karjalan lumoissa, <i>Sinikka Kokko</i>	22
Virmon linnuista, <i>Osmo Kivivuori</i>	23
Kun yö on kuulas, silkinmusta, <i>Seija Hihnala</i>	29
Arkea ja juhlaa Mynämäen Karjalassa – Alli Ali-Kouhila muistelee, <i>Liisa Kairavuo</i>	35
Vehmalaisten perhe, <i>Leena Hämölä-Glorioso</i>	37

Toimitus

Toimituksesta vastaava: Kari Ahtiainen ja Juhani Heino
Ilmoitukset: Kristiina Kylänpää
Painatus: Mynäprint Oy
Kansikuva: Avoimien ovien päivä Saaren kartanossa 17.5.2007.
Kuva: Jukka Marttila

Virmon Koru

Palvelee: ark. 9–17 la 9–13

Keskuskatu 24, MYNÄMÄKI
puh. 430 3064

Wirmo-Seuran korut myynnissä meillä

Mynämäen seudun matkailuoppaat

Järjestämme ryhmäretkiä Mynämäen
ja Vehmaan seudulla.

Kari Ahtiainen 044 584 3107

Kerttu Partanen 040 7475761

Hyvä lukija

Mikä on menneisyyden hinta? Arvostammeko menneisyyden muistoa sinänsä vai voiko sen hinnoitella rahassa? Kyselyä voi edelleen jatkaa: kenen vastuulla on ja miten turvata menneiden aikojen muistojen arvon säilyminen tuleville sukupolville? Nämä kysymykset ovat tulleet mieleen, kun olen odotellut päätöstä Korvensuun voimalaitosmuseon suojeluasiassa. Korvensuun kohtalo on ollut vaakalaudalla vuosia, sillä alueen omistuksen hankkiminen ei ole ollut kunnalle tärkeää. Kielteistä päätöstä on voinut perustella rahapulalla. Joidenkin asioiden rahallinen arvo voi kuitenkin olla suhteellisen mitätön, jos ajatellaan asiaa kulttuurihistorian näkökulmasta. Toisaalta voidaan ihmetellä mahtavan, valtiollisen omistajatahon vetäytymistä vastuusta.

Wirmo-Seura pitää velvollisuutenaan koota talteen vanhaa perinnettä ja toimia niin, että vanhat kulttuurihistoriallisesti tärkeät alueet ja rakennukset pystytään säilyttämään arvokkaina muistomerkkeinä tuleville sukupolville. Tässä työssä koemme, että olemme tänä syksynä saavuttaneet ensimmäisen, tärkeän etapin. Kauan odotettu päätös Korvensuun voimalaitosmuseon alueen suojelusta ilmestyi postilaatikkoon 9.10.2007. Tehtävämme vanhan säilyttämisen puolesta on hyvällä alulla. Olemme valmiita toimimaan yhteistyössä Mynämäen kunnan ja Mynämäen seudun matkailuoppaiden kanssa Korvensuun alueen kehittämiseksi. Tärkeää olisi saada Korvensuun voimalaitosalue kunnan omistukseen, jotta toiminnalle

saataisiin pysyvä perusta ja kunnan omistuksella mahdollistettaisiin esimerkiksi ympäristökeskuksen rahallisen avustuksen hakeminen alueen kehittämiseen.

Lähtitulevaisuudessa odotamme myös vanhan yhteiskoulun kaavallista suojelupäätöstä. Tästä rakennuksesta tulisi vanhaa säästävällä kunnostukselta oivallinen kulttuuritoimintojen talo Mynämäen keskusta. Nykyisessä kunnossaankin se tarjoaa tilat monenlaiselle harrastustoiminnalle. Yhteiskoulu sijaitsee arvokkaassa kulttuurimaisemassa, vanhan kivikirkkomme välittömässä läheisyydessä. Tätä arvokasta kulttuurimaisemaa tulee ensi syksynä komistamaan myös kuvanveistäjä Jarkko Rothin tekemä Lizelius-patsas. Kulttuurimaisen keskeisen sijainnin vuoksi historia on päivittäin mynämäkeläisten aistittavissa. Tähän haluamme uskoa!

Mukavia lukuhetkiä vuoden 2007 Wirmolaisen seurassa!

Marja Virpi
Wirmo-Seuran puheenjohtaja

Joko sinulla on kotiseutukoru?

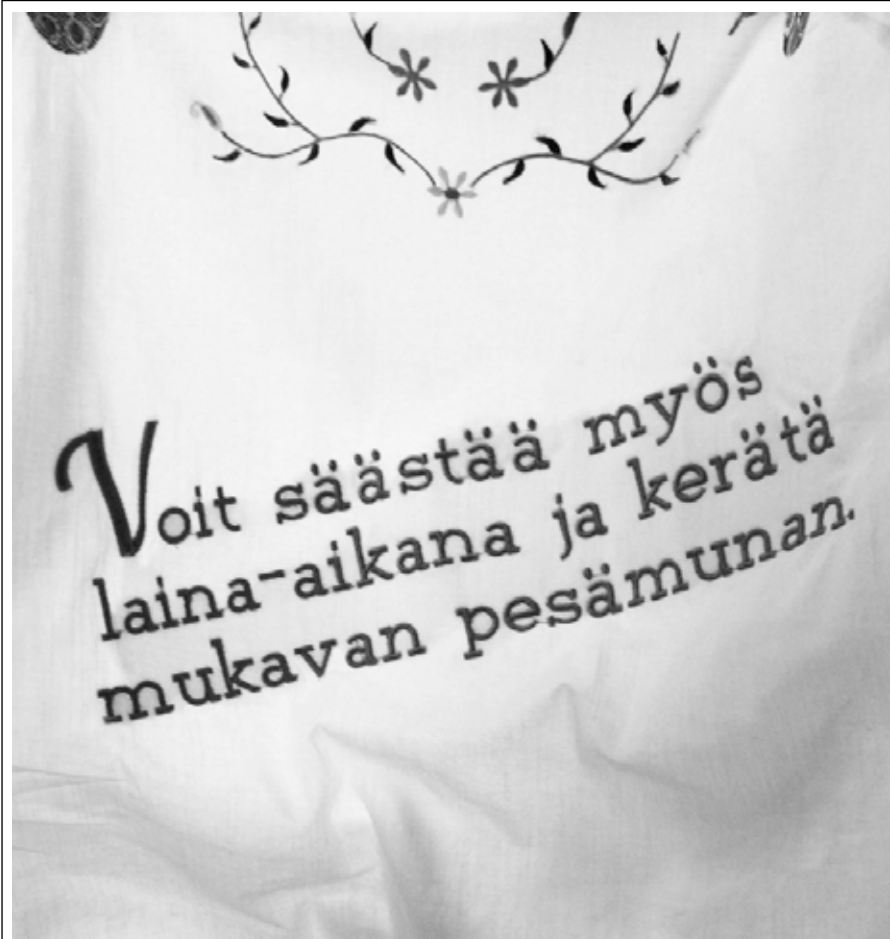
Artenomi Johanna Iso-Järvenpää on suunnitellut ja valmistanut kotiseutuyhdistys Wirmo-Seura ry:n toimeksiannosta Mynämäen kotiseutukoron. Korun mallina on käytetty viikinkiaikaista, puhkonaista riipuskorua, joita on löydetty kymmeniä eripuolilta Vakka-Suomea, mm. Mynämäen Tursunperästä.

Suuresta riipuksesta on kehittynyt kokonainen korusarja, josta jokainen löytää omaan tyyliinsä sopivan korun. Suuri rintaneula sopii hyvin jakun kaulusta koristamaan.

Korun keskustan "Hannun vaakunasta" on tehty pieni riipus. Nyt on saatu valmiiksi meidän ajallemme tyyppillinen koru – pinssi, joka sopii miehillekin. Kaikki korut ovat käsityötä.

Koruja esitellään ja myydään Markkinoilla Kivimakasiinissa joulukuussa. Ennen ja jälkeen markkinoiden korun voi ostaa Virmon Koru Ky:stä tai yhdistyksen toimistosta Virastotie 1.

Tervetuloa
käymään
Osuuspankissa.

www.op.fi

LÄHIVAKUUTUS

Keskuskatu 32, 23100 MYNÄMÄKI, Puh. 4339 400

LEMMI-CARAVAN

Caravantie 76
23100 Mynämäki

Omistaja/hoitajat: Janne Rekola
Helka ja Pertti Rekola

Puh. (02) 430 8734, 0400 795 778, 040 502 9601

KOKOUS-JA JUHLATILAT, SAVUSAUNA

1962 kirjakappa muutti Y-kulmaan.
 Vas. Sirkka Lehtonen, Maija Tähtinen,
 Eeva Vira ja Toivo Reitti.

Mynämäen Kirja- ja Paperi- kauppa Oy:n 100 v. historiikki

Suomen vanhimmat kirjakaupat ovat yli 250 vuotta sitten perustettuja. Itsestään selvää on, että vanhimmat kirjakaupat perustettiin kaupunkiin. Maaseudulle nämä kulttuurin ja tiedon levittäjät tulivat hitaasti ja paljon myöhemmin. Suomen kirjakaupan historia kertoo jo 1730 turkulaisen kirjansitoja Widbergin ilmoittaneen Aurora-seuran lehdessä (Suomen ensimmäinen sanomalehti, jonka nimi kuului Tidningar utgivne af ett sällskap i Åbo), että Tammelan, Hämeenlinnan, Kyrön ja Huittisten markkinoilla on hänen kojussaan myytävänä samana vuonna ilmestyneitä kokoelmia ja romaaneja.

Kun Juho Kristian Lundén, myöhemmin Lehtovaara, vuonna 1897 valittiin Mynämäen seurakunnan kanttoriksi, ei varmasti osattu ennakoida, kuinka monitaitoisen ja osaavan miehen kuntalaiset saivat kulttuurielämänsä vetäjäksi. Hän perusti raittiusseu-

ran, sekakuoron ja torvisoittokunnan rikastuttamaan pitäjän elämää. Osoituksena hänen tavattomasta lukuhalustaan oli mm. se, että hän luki Raamatun äidilleen viiteen kertaan.

Mynämäen Kirja- ja Paperikaupan alkujuuret ovat vuodessa 1907, jolloin kanttori J.K.Lehtovaara perusti kirja-asioimiston kanttorin puustelliin, jossa lasiovinen kirjakaappi toimi kustantajien lähettämien uutuuksien esittely- ja myyntipaikkana. Tämän lisäksi hän hoiti silloista Mynämäen lainakirjastoa. Ja monitoiminen kun oli, sitoi hän jo silloin yleisetnidokset kestävämpään, sidottuun asuun.

Tilasto kirjakauppojen historiasta kertoo vuonna 1912, siis viisi vuotta Mynämäen kirjakaupan perustamisen jälkeen, että maassamme oli tuolloin 48 maaseutukirjakauppaa. Tästä voi päätellä kanttori Lehtovaaran olleen varsin ennakkoluulottoman ja aikaansa seuraavan miehen.

Vanha kirjakaupparakennus.

Verkalleen alkoi kehitys edetä kohti kaupallista toimintaa, jonka myötä J.K.Lehtovaara sai viralliset kirjakauppa-oikeudet. Hän liittyi Maalaiskirjakaupaliittoon ja oli myöhemmin osakkaana Osakeyhtiö Valistuksessa ja Kirjavälitys Oy:ssä.

Varmaa tietoa ei ole, kuka ja koska esitti tarpeen perustaa oppikoulun Mynämäkeen, mutta Lehtovaara ennakoiki tilanteen ja löysi kanttorin puustellia sopivamman huoneen kirjakaupalle, nykyisen kirjakaupan lähellä sijainneesta keltaisesta talosta, Kulmalan kenkäkaupan vierestä.

Kuitenkin kun Mynämäen Yhteiskoulu vuonna 1925 aloitti toimintansa, oli kirjakauppa jo siirtynyt Kleemolan taloon. Nämä vaiheet jäivät J.K.Lehtovaaralta näkemättä, hänen kuoltuaan 3.4. samana vuonna.

Osoituksena hänen panoksestaan tiedon ja kulttuurin levittäjänä Mynämäessä, hänen haudallaan on paasi, jossa teksti ”Kiitollisuudella ansioituneesta työstä. Mynämäen Seurakunta ja Kunta.” Samanaikaisesti Uudenkaupungin Kansallisseuran haaraosasto teki lahjoituksen kanttori J.K.Lehtovaaran muistorahaston perustamista varten. Inflaation myötä silloinen pääoma on huvennut olemattomaksi.

Lehtovaaran kuoltua kirjakauppa oikeuksineen siirtyi hänen leskelleen Aleksandra Lehtovaaralle.

Käytännössä tyttäret Kerttu ja Lyyli hoitivat asiat ja kun Kerttu vuonna 1927 avioitui, vastuu jäi Lyylille. Toiminta jatkui vuodesta 1932 omassa kiinteistössä, nykyisen Y-kulman tontilla sijainneessa Santakarissa.

30-luvulla kirjakaupasta tuli varsin monitoiminen, sillä se oli mm. ”matkahuoltona”, linja-autojen

Palvelemissa Heljä Laine (Suominen) v. 1960.

pysähtyessä kirjakaupan edessä. Tällöin sai alkunsa myös lehti-asioimisto. Joululehtien myynnissä auttoivat pienet apulaiset. J.K.Lehtovaaran kuoltua oli toiminta juridisesti perikunnan hallussa vuoteen 1947, jolloin perustettiin osakeyhtiö, jonka jäseniksi tulivat leski ja hänen 9 täysi-ikäistä lastaan. Toimintajohtajaksi nimitettiin tällöin rva Lyyli Lalla o.s. Lehtovaara.

Vakka-Suomen kuntien perustettua yhteisen lehden Vakka-Suomen Sanomat, kirjakauppa alkoi toimia lehden paikallistoimistona. Tätä toimintaa silloiset toimihenkilöt kuvasivat työntäyteiseksi.

Tehtäviin kuului ilmoitusten vastaanottamista ja laadintaa, rahastamista ja levikin edistämistä.

Vuonna 1962 koitti jälleen uuden muuton aika. Silloin valmistui nykyinen Yrittäjä-kulma, Kirjakauppa sai nykyiset, n. 100 neliön kulmikkaat tilansa. Tilojen olisi toivonut kasvavan edes yhden neliön vuodessa, täyttääkseen kasvavan tilantarpeen.

Omistuksessa tapahtui muutos seuraavan kerran vuonna 1967, jolloin toimitusjohtaja, kirjakauppias Lyyli Lalla jäi eläkkeelle. Tällöin Lehtovaaran sisaruksista opettaja Liisa Reitti onnistui ankkuroimaan aviopuolisonsa, merikapteeni Toivo Reitin, kirjakaupan toimitusjohtajaksi. Liisa Reitti ja sisarentytär Leea Laukola o.s. Savu toimivat muina osakkaina.

Tästä alkoi taival, jolloin Lehtovaaralaiset jäivät pois tiskin takaa ja perheen ulkopuoleiset toimivat asiakaspalvelijoina. Useimmat heistä olivat suorittaneet työnantajansa tukemina kirjakauppakoulun ja opastivat libristin pätevyydellä asiakkaita.

Merikapteeni Toivo Reitin johtajuuskautena kirjakaupat menettivät Turun Akatemialta jo 1600-luvulla saamansa erikoisaseman kirjojen myyjinä, joka kumottiin vuonna 1970 ns. kartellilailalla. Tällöin nimenomaan myydyimmät kirjat tulivat markettien, tavaratalojen ja kioskien tiskeille. Samalla voimassa ollut ohjehintajärjestelmä lakkautettiin.

Toiminnan alusta Mynämäen Kirja- ja Paperikaupalle kuuluneet koulutoimitukset alkoivat tehdä harharetkiä eri tavarantoimittajille 1-2 % hintaeron houkuttelemina palatakseen taas takaisin. Nämä toimitukset olivat varsin huomattava osa kirjakaupan liikevaihdosta ja niiden hoitaminen vaati vahvaa perehtyneisyyttä.

Vuoden 1974 lopulla kirjakauppaa kohtasi toisen kerran kuolema, joka vei liikkeeltä johtajan. Johtaja Toivo Reitti oli poissa. Opettajan toimestaan eläkkeelle jäämässä oleva Liisa Reitti totesi voimattomuutensa kaupan haasteeseen. Leea Laukolan toimet olivat suuntautuneet muualle, joten oli todettava Lehtovaaran suvun olevan sulkemassa kirjakaupan ovea ulkopuolelta.

Vuonna 1975 helmikuun lopussa, Mynämäen Kirja- ja Paperikaupan omistajiksi tulivat pääosakkaana ja toimitusjohtajana Ritva Laiho, ”ulkolähtetä” Antti Laiho ja hänen sisarensa Sirkkaliisa Lindholm silloin pakollisena oy:n kolmantena osakkaana.

Samanaikaisesti alkoivat kirjakerhot vallata asiakaskuntaa kirjakaupoilta. Suuret kirjakaupat haalivat alennuspolitiikallaan maaseutukirjakaupoilta kirjastoimituksia, joita voitiin pitää kirjakaupan toiminnan perustana. Nämä olivat tekijöitä, jotka lopettivat monia, pieniä maaseutukirjakauppoja. Onneksi Mynämäen kunta oivalsi kirjakaupan palvelujen merkityksen paikkakunnalla ja suoritti perushankintansa Mynämäen Kirja- ja Paperikaupasta. Näin tekivät

myös naapurit Mietoinen ja Nousiainen.

Kaupankäynnin motto ”myydessä ei voita, se on tehtävä ostettaessa” pakotti Mynämäen Kirja- ja Paperikaupan yhteistyöhön vuonna 1981 hankittujen ”sisarliikkeiden” Raision Kirja Ky:n ja Naantalista Kirjakauppa Birgitan Ky:n kanssa. Samasta ajankohdasta alkaen kaikki mainitut liikkeet liittyivät Infoketjuun, johon kuului enimmillään 80 kirjakauppaa eri puolilta Suomea. Ne edustivat noin 40 % markkinaosuutta tältä alalta.

Mynämäen Kirja- ja Paperikaupan täyttyessä 75 vuotta historiikissa tuotiin julki edellä kerrottu ja lopussa oli tavanomainen loppulause kiitoksin menneiden vuosien henkilökunnalle.

Pelkällä tavaralla ja rahalla ei kirjakauppaan tule toimeen, sillä lopullisesti sen hengen ja palvelualltiuden, jota tarvitaan asiakaskunnan luottamuksen saavuttamiseen, luo henkilökunta, joka on palvellut eri pituisia aikoja.

Kirjakaupan puolesta kiitos teille Lehtovaaralaiset, toiminnan käynnistämisestä ja asiakaskunnan luomisesta. Kiitos palveluvuosista Anja Simolalle, Maire Holttiselle, Airi Rytsälle, Heljä Laineelle, Maija Tähtiselle, Kristiina Määtälle sekä Kaarina Hietaselle. Sekä kiitos teille nykyisille Eeva Viralle, Kirsi Tähtiselle ja Pirkko Oijennukselle, sekä uskoa ja voimaa siihen, että pystytte palvelemaan tätä nykyistä ja toivon mukaan runsasta uusien asiakkaiden joukkoa heidän odotuksiaan vastaavasti.

Kiitos Sinulle Liisa Reitti, tämän historiikin perusmateriaalin kokoamisesta. Saanen toistaa sinun kirjoittamasi loppukaneetin: ”Muistettava on, että tätä kirjakauppaa ei alun alkaen perustettu liikeyritykseksi, vaan lukutaidon ja sivistyksen levittämiseksi Mynämäkeen ja ympäristöön. Lisäksi voimme luonnehtia tämän kaupan kehitystä raamatullisella vertauksella pieni kuin sinapinsiemen oli alku, mutta se on kasvanut kuin rehevä puu, jonka juuret ovat syvällä maassa.”

Alkuvuodesta 1987 Ritva Laiho totesi kolmen liikkeen pyörittämisen olevan liian raskasta, mutta luopumista helpotti ”kalustoon” kuuluneitten myyjien ilmoittautuminen jatkajiksi puolisoineen. Niinpä keväällä kirjakaupan omistajiksi tulivat Eeva ja Olli Vira enemmistö osuudella sekä Kirsi ja Rauno Tähtinen. Helena Herrala liittyi omistajien joukkoon 1989 Rauno Tähtisen luopuessa osuudestaan. Toimitusjohtajana toimi tällä omistusjaksolla Eeva Vira.

Vuosien tehdessä tehtävänsä tuli tällekin joukolle aika luopua omistuksestaan v. 2003 ja taas keväällä, jolloin vetovastuuseen astui Marika Paavolainen-Kallio, perustetun yhtiön edustajana jatkaen edelleen.

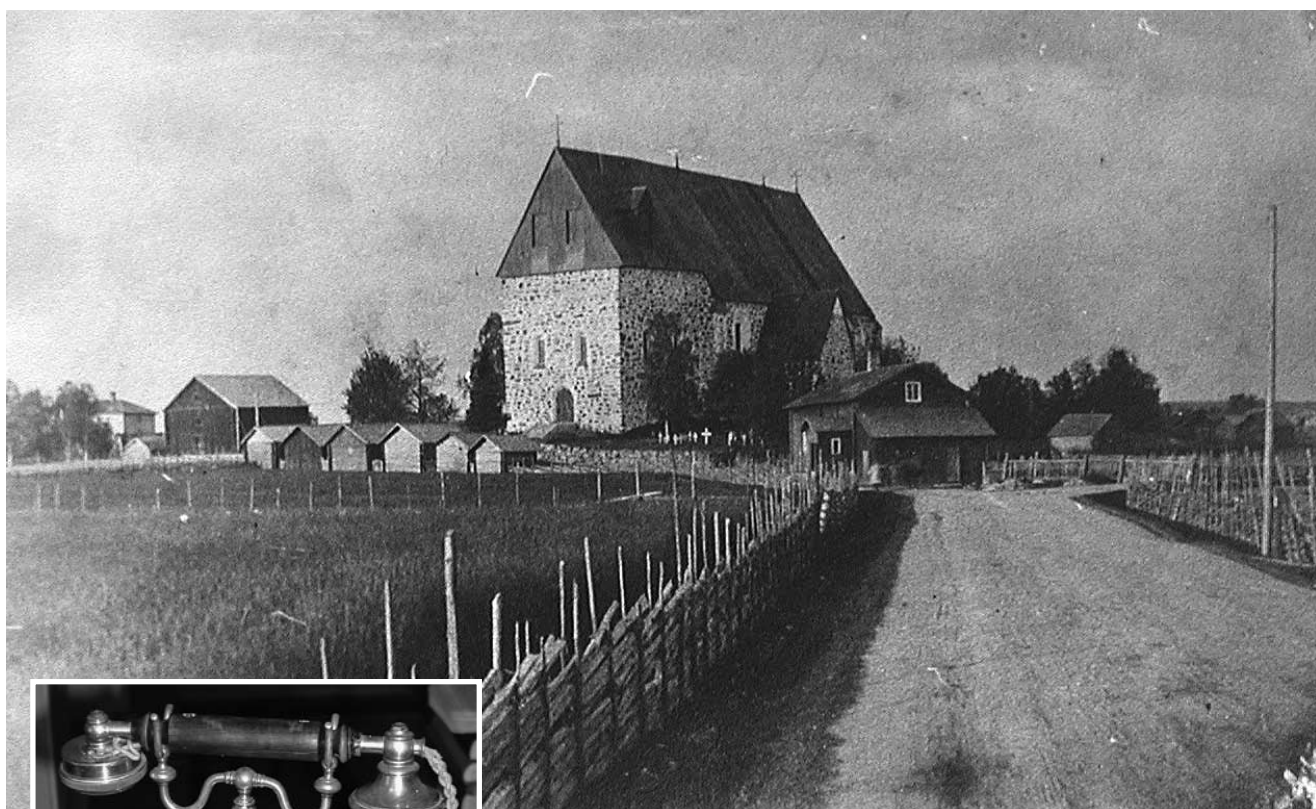
Maskussa 23.09.2007 Antti Laiho

Puhelin 100 vuotta Mynämäessä

Mynämäen Telefoonyhtiön toiminnan alkuaajoista on säilynyt erittäin vähän dokumentoitua tietoa. Lukumäärältään vähäiset asiakirjat ovat olleet yksityishenkilöiden hallussa ja todennäköisesti hävinneet. Tärkeämpää on ollut itse käytännön puhelintoiminta, jota Mynämäessä on harrastettu jo runsaat 100 vuotta. Toiminnan laajeneminen edellytti myös Telefoonyhtiön virallistamista. Lähtökohtana oli Suomen Suuriruhtinasmaan Senaatin asetus, jonka keisari oli vahvistanut 23.12.1886. Asetuksessa määrättiin ehdoista, joilla telefoonijohtoja saadaan maahan asettaa ja käyttää sekä haettava lupa siihen Senaatin talousosastolta.

Mynämäen telefooniverkon omistajien kokouksessa 21 p:nä heinäkuuta 1907 pöytäkirjassa mainitaan: ”Luettiin ja hyväksyttiin sääntöehdotus Mynämäen Telefoonyhtiölle. Sääntöehdotukselle vahvistusta sekä telefoonin käyttöoikeudelle lupaa hakemaan Keisarillisesta Suomen Senaatista valittiin kirkkoherra F.W. Sipilä”. Frans Sipilä oli nimitetty samaisen Senaatin toimesta Mynämäen kirkkoherraksi elokuussa 1902 ja tullut valituksi maaliskuun vaaleissa 1907 ensimmäisen yksikamarisen Eduskunnan kansanedustajaksi.

Sipilän anomus oli Senaatin kulkulaitostoimikunnan esittelyssä 11.10.1907. Tällöin varapuheenjo-

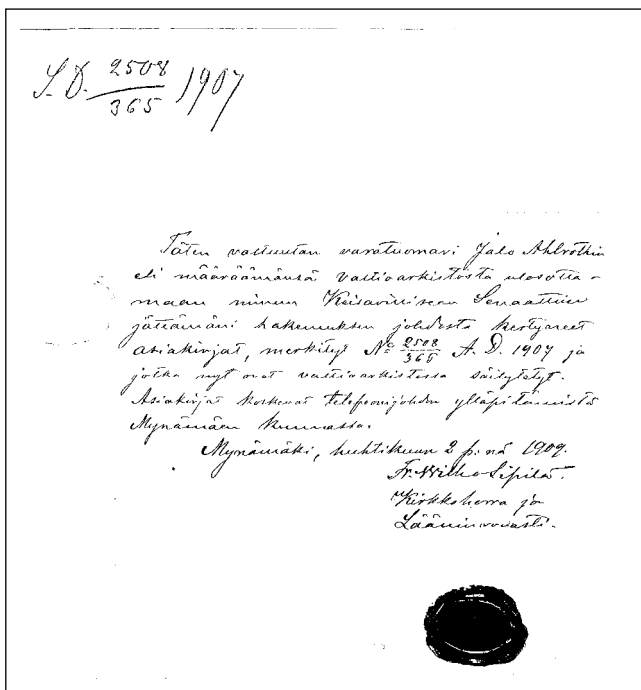

Mynämäen keskustaa n. 1904-1905. Kuvasta on piirroskuvapostikortti, joka on leiman mukaan kulkenut 8.12.1906. Kuvan oikeassa laidassa on puhelinpylväs (1-lankayhteys). Ehkä yhteys on vienyt Ravean kartanoon, jonka puhelinnumero oli pitkään 1.

Stockholms Allmänna Telefonaktiebolagen pöytäpuhelin n:o 3200, ns. ”luurankomalli”, vuodelta 1897.

Oskar Marttilan liiketalo, jossa Mynämäen Telefoonyhtiön, sittemmin Mynämäen Puhelinosuuskunnan, keskus sijaitsi n. 40 vuotta. Puhelinosuuskunnan oma uusi toimitalo valmistui 1945.

taja senaattori Mechelin pöytäkirjan mukaan lausui mielensä: ”Mutta koskei hakemuskirjasta likemmin käynyt selville, mihin telefontoimintoihin myönnytyistä haluttiin, varapuheenjohtaja ei katsonut voivansa anomukseen suostua, vaan hylkäsi sen”. Samaa mieltä kuin Mechelin olivat myös senaattorit Wegelius, Cast-

ren ja Schildt. Senaattori Ståhlberg pidatti itselleen asiakirjat niitä yksityisesti lukeaksensa.

Jatkokäsittely käytiin 24.10.1907. Nyt senaattori Ståhlberg ilmoitti olevansa asiasta yhtä mieltä senaattori Mechelinin kanssa, johon yhtyivät myös senaattorit Donner, Lilius, Stjernvall ja Ignatius. Keisarillinen Senaatti hylkäsi yksimielisesti Sipilän anomuksen, joka jäi ilman lähetystä talousosaston arkistoon.

Mynämäen Telefoonyhtiön toiminta jatkui ilman virallista lupaa ja vasta 2.4.1909 lääninrovasti Frans Sipilä käynnisti lupahaun uudelleen käyttäen apunaan varatuomari Jalo Ahlrothia. Tämä uusi haku tuotti myönteisen päätöksen vielä 1909 puolella.

Puhelimen 100-vuotista taivalta juhlittiin näytävästi eri valtioiden toimesta 1976. Jo seuraavana vuonna 1877 puhelin tuli Suomeen ja tällöin konetta kutsuttiin suomeksi ”pitkäkorvaksi”. Samalla lehdet kirjoittivat mm: ”Kunhan tätä keksintöä vielä parannelaan, niin sillä ihmeitä saadaan toimeen”. Tuosta ajasta on kulunut 130 vuotta ja nyt meillä on valtava kännykkä-buumi, josta salolainen Aarne Visuri lanseerasi 1987 mainostaessaan uutta puhelinta: ”Kevään kukka on kämmekkä, kevään tuote on kännykkä”.

Jukka Marttila

IHO- JA JALKAHOITOLA

*Pirkko
Piri*

430 7599
040 543 1010

AVOINNA
MA-PE
LA sop. muk.

Oy Kongskilde Juko Ltd

Opintie 4
23100 Mynämäki
Puh. 02-4393200
www.kongskilde.com

Mynämäen Tilikeskus Oy

Kirkkokatu 2, 23100 Mynämäki
puh. (02) 430 5027, fax (02) 430 8533

Valmistan kaikki juhlanne ammattitaidolla

Pitojussi

PITOPALVELU

J. RANTANEN

Puh. keittiö (02) 433 2323, 0400 525 209

Kansalaisopisto toiminut Mynämäen seudulla 40 vuotta

Mynämäen seudulla käynnistyi kansalaisopistotoiminta 40 vuotta sitten alkujaan Karjalan, Mietoisten ja Mynämäen kuntien yhteisenä opistona. Ensimmäisen lukuvuoden opetus alkoi lokakuussa 1967 sivutoimisen rehtorin Matti Tolvasen johdolla.

Useamman kunnan yhteinen opisto oli ollut tavoitteena heti alusta alkaen, kun asiaa vuonna 1965 oli lähdetty pohtimaan. Asiaa valmisteli toimikunta, jonka puheenjohtajana oli Antti Laaksonen ja sihteerinä Matti Laavainen.

Aluksi ajateltiin, että opisto liitettäisiin Laitilan opiston alaosastoksi, mutta lopulta päädyttiin kuitenkin esittämään oman opiston perustamista.

Karjalan, Mietoisten ja Mynämäen valtuustot päättivät opiston perustamisesta yksimielisesti syksyllä 1966. Perustamislupa saatiin opetusministeriöltä kesällä 1967, joten toiminta voitiin aloittaa jo samana syksynä.

Ensimmäisenä lukuvuonna opiskeltiin englantia, ruotsia, maatalouskirjanpitoa, konekirjoitusta, moottori- ja koneenkorjausoppia, kotitaloutta, pukuompelua, naisvoimistelua ja miesten voimistelua.

– Tietojen mukaan opiston suosio yllätti toimintaa suunnitelleet, kertoo rehtori Seija Mikkonen.

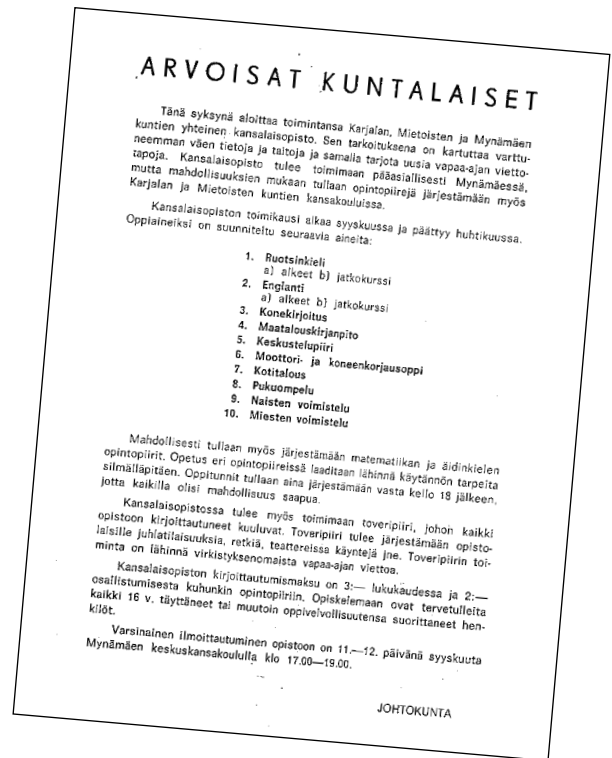
Suosituimpaan aineeseen, pukuompeluun, ilmoitautui jopa 91 opiskelijaa. Pukuompelua opetettiin viidessä eri ryhmässä, joista yksi oli Karjalassa, yksi Ihalaisissa, kaksi Mynämäen keskustassa ja yksi Mietoissa Tavastilassa. Naisten voimisteluun ilmoitautui 87, maatalouskirjanpitoon 68 ja kielten opiskelijaksi ruotsin ja englannin ryhmiin yhteensä 98 opiskelijaa.

Ensimmäisenä lukuvuonna ilmoitautui kaikkiaan 407 opiskelijaa, joista 69 prosenttia oli naisia. Naisten osuus opiskelijoista on edelleen kasvanut, sillä ilmoitautuneita on nykyisin ollut vuosittain noin parituhatta, joista naisia 75-78 prosenttia.

Monet oppiaineet ovat säilyneet ja olleet mukana ohjelmassa vuodesta toiseen. Käsityöaineet, kielet ja liikunta ovat olleet suosittuja koko opiston toiminta-ajan.

– Opiston ohjelma suunnitellaan vuosittain ja senhetkisistä tarpeista. Lukuvuosittain ohjelmaan on tullut uutuuksia ja uusia oppiaineita. Neljän vuosikymmenen ajalta kerätyistä oppiaineluetteloista löytyy yli 300 oppiainanimikettä, Mikkonen kertoo.

Opistossa oli ensimmäisenä lukuvuonna vajaa tuhat

opetustuntia. 1980-luvulla tuntien määrä oli laajimmillaan, jopa yli 6000, mutta seuraavalla vuosikymmenellä talous tiukkeni ja määrää jouduttiin vähentämään säästötoimien takia. Nykyään opetustuntien määrä pyörii 5000 paikkeilla.

1970-luvulla kuntamäärältään suurin opisto

Toiminta-alue laajeni jo toisena toimintavuonna Vehmaalle. Nousiaisten ja Vahdon kunnat liittyivät mukaan vuonna 1975, jolloin nimi muutettiin Mynämäen seudun kansalaisopistoksi. Askainen ja Velkua liittyivät mukaan 1978.

– Mynämäen opisto oli 1970-luvun lopulla kuntamäärältään suurin opisto Suomessa, Seija Mikkonen toteaa.

Opiston päättävänä elimenä on alusta asti ollut johtokunta, johon kuuluu jäseniä kaikista toiminta-alueen kunnista. Ensimmäisenä puheenjohtajana toimi Helle Lavaste. Nykyisin tehtävää hoitaa Risto Heinonen.

Vuoteen 1993 asti opistolla oli joka kunnassa erikseen nimetty yhdyshenkilö, jonka tehtävänä oli kartoittaa ja välittää kurssitoiveita opistolle sekä

Mynämäen seudun kansalaisopiston 40-vuotisjuhlaa vietettiin 30. syyskuuta. Juhlissa jaettiin Kansalais- ja Työväenopistojen Liiton myöntämät ansiomerkit pitkään toiminnassa mukana olleille. Kuvassa paikalla olleista eturivillä vasemmalta Anneli Venno, Seija Rusi, Terttu Nyström, Riitta Henriksson ja Ulla Elomaa sekä takarivillä vasemmalta Kauko Kinnunen, Kristiina Aaltonen, Hannu Riihimäki, Maarit Kankare ja Kirsti Strate.

suunnitella toimintaa omassa kunnassaan. Nykyisin yhdyshenkilöinä toimivat johtokunnan jäsenet.

Opiston opettajat olivat alkuvuosina sivutoimisia tuntiopettajia. Päätoiminen tekstiilityönopettaja opistossa on ollut vuodesta 1984. Samoihin aikoihin suunnittelussa ollut kielten opettajan viran perustaminen ei toteutunut. Päätoimisen tekstiilityönopettajan Kristiina Aaltonen lisäksi opistossa opettaa nykyään 60-80 eri alojen tuntiopettajaa.

Myös rehtori oli aluksi sivutoiminen, kunnes vir-

ka muutettiin päätoimiseksi vuonna 1975. Rehtorin tehtäviä hoiti pitkään Matti Tolvanen, opiston perustamisesta asti aina vuoteen 1997 asti. Sirkka Siivonen toimi rehtorina vuosina 1997-98 ja Seija Mikkonen huhtikuusta 1998 alkaen.

Vuodesta 1978 opiston henkilökuntaan on kuulunut myös toimistovirkailija.

Sari Honkasalo
Seija Mikkonen

Opiston juhlan muistelmista poimittua:

Aila Martelius-Mäkelä opiston johtokunnan työstä: Ajan muutokset heijastuivat opiston toiminnassa, ja johtokunnan oli päätöksissään oltava nopea. Esimerkiksi 1990-luvulla kun opistossa päätettiin aloittaa avoin korkeakouluopetus, johtokuntaa puhutti paljon sen vaatimien uusien laitteistojen hankinta. Vuonna 1996 puolestaan toimintaan heijastui lama-aika: työttömien kurssimaksut päätettiin puolittaa, mutta päätös vaati johtokunnassa äänestyksen.

Pertti Vuola opiston opetuksesta 1970-luvulla: Opisto oli heti toimintansa alkuvuosina ajan hermolla. Tuolloin elettiin aikaa, jolloin maataloudessa piti ryhtyä merkitemään menot ja tulot muistiin sekä siirtää ne verolomakkeelle. Moni totesi homman liian vaikeaksi, eikä asiaa helpottanut sekään, että suomalaiset ovat perinteisesti vieroksuneet lomakkeiden täyttöä. Niinpä syntyi ajatus saada opastusta opiston kautta. Asia saatiin nopeasti teoriasta käytäntöön, ja ohjaajana Mietoisissa toiminut Vuola sai ensimmäi-

sinä vuosina niin paljon opiskelijoita, ettei Tavastilan koulun luokassa tila riittänyt, vaan oli siirryttävä salin puolelle.

Hannu Riihimäki kielten opetuksesta: Kieltenopettajan työ opistossa on ollut varsin itsenäistä ja vapaata. Ihailtava on ihmisiä, jotka iltamyöhällä tulevat tunneille, jotka jatkuvat joskus kymmeneenkin asti. Ja tunneille tullaan jopa 30 kilometrin päästä, ja kuten nykyisin tiedetään, jopa susirajalta asti...

Syyt kurseilla käymiseen ovat ilmeisen vaihtelevia. Riihimäki muistelee erään miehen istuneen kolme englannin kurssia peräkkäin, vaikka oli asunut ulkomailla ja osasi kieltä sujuvasti. Kun opettaja sitten uteliaana kysyi, liekö syynä hyvä opetus, mies totesi, että kyllä kurssilla istuminen aina kotiolut voittaa. Ja lisäksi sitten, että hänen oli joka tapauksessa tuotava lapsensa kirkonkylään harrastuksiin, niin opistosta löytyi lämpimät odotustilat.

150 vuotta Suomen järjestäytymisestä

Syksyllä 2006 Mynämäen kansalaisopiston luentosarjaan yhdeksi aiheeksi otettiin '100 vuotta äänioikeutta Suomessa'. Tämä teksti on lyhennelmä siitä.

Aika on todella lyhyt, silloin kun vertaa Suomen järjestäytyntä historiaa ihmiskunnan miljoonien vuosien historiaan. Vuonna 1869 voimaan tullut valtiopäiväjärjestys vakiinnutti säätyvaltiopäivien toiminnan. Säädyt edustivat vain pientä osaa kansasta, lähinnä omistavaa luokaa, eikä lainkaan naisia. Päätös oli demokratian ja itsenäisyytemme tiellä merkittävä.

Huomion arvoista on, että Suomi oli liitetty Venäjän valtakuntaan vuonna 1809 ja poliittiselta kulttuurilta olimme ruotsalaisia, oimmehan olleet pitkään Ruotsin vallan alla. Ruotsin valtiopäivillä Suomen aateliston, papiston, porvariston ja talonpoikien edustajat olivat vuosisatoja voineet osallistua Ruotsin valtiopäivillä valtakunnalliseen päätöksentekoon. Aateliston edustus valtiopäivillä perustui etuoikeutetusti syntyperään, eikä vaaleihin.

Suuri murros tapahtui 1.6.1906, jolloin Suomen suuriruhtinaskunnan säätyvaltiopäivät hyväksyivät uuden vaalilain. Silloin periaatteessa kaikki suomalaiset täysi-ikäiset saivat asettua ehdokkaaksi ja äänestää. Puhutaan yleisestä ja yhtäläisestä äänioikeudesta.

Ensimmäinen vaaleilla valittu eduskunta kokoontui ensimmäiseen täysistuntoon 23.5.1907. Suomi on ensimmäinen maa maailmassa, missä naiset ovat saaneet asettua ehdokkaaksi ja äänestää valtiollisissa vaaleissa. Kaikille äänioikeutta ei kumminkaan suotu. Ne kansalaiset, joilla ei ollut veronmaksukykyä, kärsivät mielenterveysongelmista, olivat vankilassa tai armeijassa, eivät saaneet äänestää. Tällaisia ihmisiä oli alussa satoja tuhansia. Vasta 1970-luvun taitteessa äänioikeus mahdollistui kaikille kansalaisille. Äänioikeuden ikäraja on laskettu 24 ikävuodesta 18 vuoteen.

Suomessa syntyntä, demokratialle myönteistä tilannetta tietysti edelsivät suuret yhteiskunnalliset muutokset Venäjällä, kuten sodat ja sisäiset kapinat. Suomessa oli suuria mielenilmauksia, joiden syynä olivat työttömyys, tyytymättömyys elinoloihin, pitkät työpäivät, alhaiset palkat, terveydenhuollon heikko taso, opiskeluoikeuden saaminen vähävaraisille jne.

Poliittisen kulttuurin merkittävät vaikuttimet Suomelle ovat olleet Ruotsin poliittis-yhteiskunnallinen

perintö, yhteys Venäjään, uudet länsieurooppalaiset poliittiset virtaukset sekä Suomen oma poliittis-yhteiskunnallinen prosessi, missä nämä kaikki sekoituvat keskenään.

Naisten äänioikeudesta käydyssä lyhyessä keskustelussa 12.12.1905, kuultiin kuitenkin myös muutamia soraääniä. Sitä vastustettiin mm. seuraavilla perusteilla: naisten osallistuminen yhteiskunnallisiin tehtäviin tuottaa enemmän haittaa kuin hyötyä, naiset ovat tunneihmisiä ja saattaisivat taipua liian jyrkkiin kannanottoihin, naiset ovat yhteiskunnassa tärkeitä toimijoita, mutta politiikka on naisen olemuksen vastaista. Puolestapuhujat taas katsoivat, että jos me annamme äänioikeuden renkipojille niin, miksemme sitten parhaille kasvattajillemme.

Mynämäellä on ollut kautta aikain kiinteä yhteys valtakunnalliseen poliittiseen verkkoon.

Kirjattujen tietojen mukaan viisi mynämäkeläistä henkilöä on toiminut kansanedustajana. Tämän lisäksi Mynämäessä asuu tai on asunut edustajia joko ennen tai jälkeen parlamenttikautensa.

Kansanedustajina toimineet vv. 1907–2007:

- Sipilä Frans Wilhelm (Wilho), kirkkoherra, lääninrovasti, Suomal. puolue, 1907-1913.
- Aakula Petter (Pekka), kansakoulunopettaja, Sos. dem. puolue, 1909-1917 (1915-1916 ei ollut edustajana).
- Lumivuokko (vuoteen 1906 Lindqvist) Johan (Jussi) Henrik, verhoilija, Sos. dem. puolue, 1914-1917 (1915-1916 ei edustajana).
- Tyrni Toivo, lääket. ja kir. tohtori, kunnanlääkäri, Edistyspuolue, 1933-1935 ja 1947-1947.
- Immonen Mikko Antero, kirvesmies, Vasemmistoliitto, 1995-2007.

Vuosi 2006 oli merkittävä itsenäisen Suomen juhluvuosi, kansanvallan 100-vuotisjuhla.

Mikko Immonen
ex kansanedustaja

RAKENNUSLIIKE
Jouko Rantanen Oy

Mynämäen Taksi Oy

puh. (02) 4307 300

Ympäri vuorokauden

Invabussit

Syren
0400 324 894

Tähtinen
0400 526 937

KESKITALON PUUTARHA OY

Mynämäki - (02) 431 0240 - www.keskitalonpuutarha.fi

TERVETULOA ASIOIMAAN PALVELEVAAN
PAIKALLISPANKKIIN

MIETOISTEN SP

MASKU
436 5120

MIETOINEN
431 1155

LAUTTANPÄÄ
431 0966

MYNÄMÄKI
430 6600

Mynämäen kirkon kasteallas – keskiaikainen kalkkikivifuntti

Keskiaikainen kalkkikivifuntti palvelee Mynämäen kirkossa lasilevyllä päällystettynä kastemaljan jalustana ja kirkossa kastaminen toimitetaan edelleenkin sitä hyväksi käyttäen.

Kasteen sakramentti keskiaikaisessa kirkossa

Kasteen paikka siirtyi kuoriin melko hitaasti uskonpuhdistuksen jälkeen, niin kuin tapahtuivat muutkin muutokset kirkkotilassa. Sadan vuoden päästä oltiin vielä siinä tilanteessa, että Turun piispan Isaacus Rothoviuksen (1627-1652) oli vaadittava siirtämään kastepaikka kaikissa kirkkoissa. Keskiajalla kasteallas on sijainnut todennäköisesti kirkon itä-länsisuuntaisella keskiakselilla suunnilleen eteläisen sisäänkäynnin eli asehuoneen kohdalla. Suomessa ei ole säilynyt kastealtaan sijaintia koskevaa tietoa, mutta se oletetaan samaksi kuin muissa Pohjoismaissa. Kasteallas on todennäköisesti nostettu muuta tilaa ylemmäs ainakin parin askelman korkuisella korokkeella.

Lapsikasteen tultua vallitsevaksi vakiintui käyttöön suurikokoinen jalallinen funtti, jonka materiaali oli kiveä tai metallia, vain poikkeustapauksessa puuta. Toimituksen aikana lapsi kastettiin siihen kokonaan. Nykyisestä käytännöstä poikkeavaa oli myös se, että lapsen äiti ei saanut osallistua tilaisuuteen, koska hän kastetta määräaikaan (viimeistään kahdeksan päivää syntymän jälkeen) suoritettaessa oli vielä synnytyksen jälkeen saastainen (40 päivää). Kummit huolehtivat lapsesta kasteen aikana.

Kastevesi siunattiin tarkoitukseensa vain keran vuodessa, tavallisesti pääsiäisyönä. Vihitty vesi seiso i funtissa koko

ajan. Veden puhtauden varmistamiseksi funtit oli varustettu kansilla. Lämmittämättömissä kirkkoissa vesi jäättyi talvella, mikä selittänee monien kivialtaiden halkeamat.

Keskiaikainen kasteallas

Keskiaikainen kivinen kasteallas muodostuu yleensä kolmesta osasta: varsinaisesta maljasta, jotta kannattelee varsi, jonka alla on tavallisesti erillinen jalusta. Vartta ja jalustaa nimitetään yhdessä jalaksi. Kasteallas on voitu alun perinkin koota erikseen valmistetuista ja eri materiaalia olevista osista. Niiden kokoonpanot ovat myös vuosisatojen kuluessa muuttuneet ja särkynyt tuontiallas on saatettu korvata kotimaisella valmisteella.

Suomesta tunnetaan kalkkikivestä valmistettuja kastealtaita tai niiden osia 30 kappaletta. Näistä 12 on tunnistettu gotlantilaisesta kivistä valmistetuiksi. Muiden alkuperää ei ole kovin tarkasti tutkittu. Aina-kin osaa pidetään kotimaassa valmistettuina. Varmoja kiviaineksen tunnistamiseen perustuvia analyyseja on tehty vain muutamia.

Mynämäen kirkon kasteallas. Kuva Kari Ahtiainen.

Suomen keskiaikaisia kastealtaita on tutkittu vain vähän. Lundin yliopiston taidehistorian professorina uransa tehneen, suomalaisen Oscar Reutersvärdin laajaa tutkimusta aiheesta ei koskaan julkaistu. Tietoja aineistosta on julkaistu hänen muutamissa artikkeleissaan. Lundin yliopiston tutkijat Lars Berggren ja Annette Landen ovat käyneet aineiston kriittisesti läpi gotlantilaisten kastealtaiden osalta ja todenneet sen hyvin puutteelliseksi varsinkin inventointien osalta. Suomalaisten kastealtaiden tutkimukseen ei

ole Reutersvärdin jälkeen palattu.

Kotimaisiksi oletetut funtit ovat kaikki yksilöitä. Niistä ei löydy kahta täysin samanlaista. Eniten toisiaan muistuttavia piirteitä on Vehmaan tyyppin funteissa. Näistä Maarian ja Hollolan kirkkojen funttien maljaosat ovat lähes identtisiä.

Kastealtaiden nykyinen visuaalinen ilme poikkeaa niiden alkuperäisestä asusta voimakkaasti. Keskiaikaiset kastealtaat, riippumatta siitä oliko allas tehty puusta vai kivistä, maalattiin kirkkain värein.

Kastealtaita ajoitettiin aikaisemmin tyylipiirteiden perusteella melko tarkastikin, mutta Lundin yliopistossa tehdyt uudet tutkimukset ovat nostaneet esille tällaiseen ajoitukseen liittyviä ongelmia. Myös puisista kastealtaista tehdyt dendrokronologiset ajoitukset ovat nuorentaneet keskiaikaisina pidettyjä kastealtaita yli sataakin vuotta (esim. Huittisten allas).

Mynämäen kirkon funtti

Kastealtaan korkeus jalkoineen on 72 cm. Maljaosan korkeus on 40 cm. Halkaisijan ulkoinen läpimitta on noin 76 cm ja sisämitta noin 61 cm. Altaan seinämän yläpinta on tasainen. Sen paksuus vaihtelee 6-8 cm. Maljan ulkopuolella kiertää noin 7 cm:n päässä yläreunasta 3 cm leveä ja 1 cm korkea, litteä, nauhamainen koriste. Malja on työstetty melko karkeasti pystysuorin iskuin. Kivityö on melko huolimatonta eikä maljaosa ole symmetrinen. Reutersvärdin mainitsema heikosti muotoiltu kaula maljan alaosassa ei ole havaittavissa. Materiaali on vaaleaa, karkearakeista, kvartsipitoista kalkkikiveä. Paikoitellen seinämän läpi ulottuvat tumman kovemman kivilajin suonet ovat vaikeuttaneet viimeistelyä. Pinnassa ei ole merkkejä hionnasta. Sen sijaan siinä on kalkkisivelyn (maalauksen pohjustus) ja maalin jättämiä jälkiä. Yläreunan alapuolella erottuu tummaa okraa (mahdollisesti vanhan kultauksen jälkiä) ja seinämässä viistosti vähän sen alapuolella mustaa/tummaa maalia. Yläreunan tasaisessa pinnassa on muutaman neliösentin alueella punaista maalia. Maljaan on jossain vaiheessa syntynyt halkeama sen pohjasta yläreunaan asti. Halkeama on paikattu ruskealla aineella.

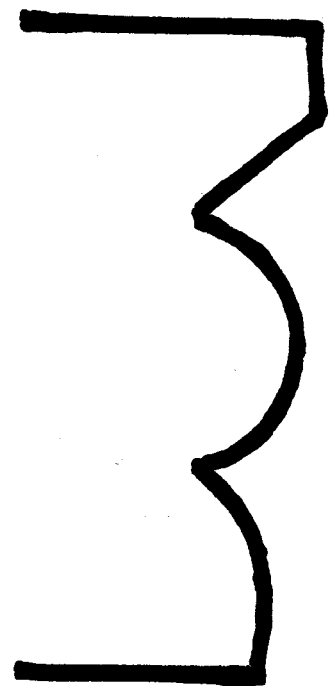
Mietoisten kasteallas kansallismuseossa.
Kuva Kari Ahtiainen.

Reutersvärd katsoo, että nykyisin maljan jalkana toimiva profiloitu esine ei kuulu lainkaan kastealtaaseen. Maljan jyrkkäreunainen pohja on huomattavasti jalkana toimivan esineen yläpintaa laajempi. Esineen korkeus on 32 cm ja varren keskellä on selvä paksunnos. Oheisesta piirroksesta ilmenee sen muoto ja eri osien mittasuhteet. Vaikka esine on reunoistaan sieltä täältä lohjennut, sen yläpinta vaikuttaa ehjältä. Esineen kaltaista vartta ei tunneta yhdestäkään muusta suomalaisesta kivifuntista. Sen sijaan puisten keskiaikaisen kastealtaiden varren keskiosassa on

usein levennyysosa, joka saa koko altaan näyttämään ehtoollisviiniastialta (Eckerö, Hattula, Vesilahti). Jalkana toimivan esineen kivimateriaali vaikuttaa samantyyppiseltä kuin maljankin. Työstämisen jäljet ovat kuitenkin viistoja, eivät pystysuoria.

Mynämäen funtin tyylipiirteet poikkeavat muista kalkkikivisistä altaista. Sekä lähellä maljan suosaa kiertävä nauhakoristelu että jalan paksunnos viittaavat siihen, että veistäjän mallina olisi pikemminkin ollut puinen kasteallas kuin gotlantilaisperäinen kalkkikivifuntti. Keskiakaan ajoitetusta Pöytyän kastealtaasta löytyy vastaavantyyppinen suosaa koristava nauha (koristeviivoitus on Mynämäen maljaan voitu tehdä maalaamalla) ja Hattulan 1400-luvun lopulle ajoitetusta altaasta hyvin paljon Mynämäen jalkaa muistuttava varren keskiosan paksunnos. Tosin myös Turun tuomiokirkon paratiisifuntteihin kuuluvan, kuvioitun maljan yläosan matalana reliefinä toteutettu nauhakoriste muistuttaa paljon Mynämäen maljan vastaavaa.

Ilman tarkempia tutkimuksia Mynämäen kastealtaan ajoittaminen on vaikeaa.

Naapuriseurakuntien kastealtaat

Reutersvärd esittelee myös, tosin mainiten tietojensa perustuvan epävarmaan lähteeseen, yhden museovirastossa säilytettävän kalkkikivisen kastealtaan olevan peräisin Mietoisten kappelista. Hän pitää allasta kuitenkin liian hienona sivukappeliin ja olettaa sen kuuluneen alun perin jonkin merkittävämmän kirkon, esim. Taivassalon varustukseen. Viimeksi mainitusta kirkosta ei ole tietoja kastealtaasta.

Mietoisten kastealtaan maljan korkeus on 40 cm, suurin ulkoinen läpimitta 82 cm ja sisähalkaisija 58 cm. Malja on muodoltaan hyvin kauniisti ylöspäin kohoava, hieman munan muotoa lähenevä. Yläreunan tasaisen pinnan sisäreunaa koristaa uurre. Jalkaosan korkeus on 30 cm. Sen yläosan poikkiharjanteen korkeus on 7,5 cm ja pohjan korkeus 10 cm. Muista funteista poikkeava on maljan alle sijoitettu erillinen noin 8 cm paksuinen, reunoiltaan profiloitu kalkkikivilevy, joka Reutersvärdin mukaan voisi olla jonkun muun altaan jalan fragmentti uusiokäytössä. Allas on todennäköisesti balttilaista kalkkikiveä.

Vehmaan kirkossa säilynyt kokonaisuus, samaa tyyppiä edustava kasteallas ja vihkivesiallas, on ainutlaatuinen. Molemmat on valmistettu samasta Turunmaan alueen kalkkikivestä. Funtin maljan matala reliefikuvio liittyy sen gotlantilaisiin paratiisifuntteihin, joissa maljan ulkosivulla kukan terälehtien kaltaiset kuviot nousevat maljan pohjasta kohti maljan reunaa. Gotlantilaisina tuontiesineinä tällaiset altaat tunnetaan Hammarlandin ja Sauvon kirkoista.

Myöhempi kehitys on muokannut terälehtien päät kolmiapiloiksi, joita usein reunustavat kaaret ja kolmiot. Tämän kuvion muunnoksia esiintyy Vehmaan tyyppin kastemaljoissa Suomessa. Tällaisia funtteja tunnetaan kaikkiaan seitsemän.

Vaikka Vehmaan kivityöperinne nykyisten tietojen mukaan ulottuukin aina kivikauteen saakka, ei Markus Hiekkasen mukaan ole kuitenkaan syytä olettaa, että kyseiset esineet olisi valmistettu siellä. Hän pitää mahdollisena kivisevän sijaintipaikkana Turku.

Muissa naapuriseurakunnissa kalkkikivinen kastealusta, tai useampiakin, on ollut ainakin Laitilassa (gotlantilaisen paratiisifuntin pieni katkelma), Nousiaisissa (gotlantilaisen jalan osia ja maljan pohja sekä kotimainen jalka), Maskussa (gotlantilaisen jalan osia ja kotimainen malja) ja Lemussa (komea kotimaisena pidetty kokonaisuus).

Eeva Rintama

Lisää tietoa kalkkikivifunteista

Berggren, Lars. 2003. De gotländska dopfuntarna i den medeltida östersjöhandeln: lyxartiklar eller barlast?

Hiekkänen, Markus. 2003. Suomen kivikirkot keskiajalla. Otava. Helsinki

Hiekkänen, Markus. 2003. Huittisten kirkon puisen kastealtaan uusi iänmääritys. SKAS 1/2003. 52-53.

Reutersvärd, Oscar. 1978. Finlands medeltida dopfuntar, vigvattenskålar och piscinor samt dopfuntar av medeltida typ. Taidehistoriallisiä tutkimuksia 4. 171-196. www.arthist.lu.se/berggren

Mynämäen funtista

Inventointikertomukset: FF exped. 1874, Johan K.

Mitler 1887, Riitta Pyökkänen 1945, Oscar Reutersvärd 1963.

Graniitin kovaa osaamista

ROUHIAISEN KIVI OY

Mynämäki

Muistomerkit

– kaikki alan työt

Graniittitasot

– myös pyöreät

Pysyvä myyntinäyttely

puh. 4308 116

www.rouhiaisenkivi.net

MYNÄMÄEN APTEEKKI

★ AUTTAA ★ NEUVOO ★ PALVELEE

PANOSTAMME YKSILÖLLISEEN
PALVELUUN JA NEUVONTAAN

TULE TUTUSTUMAAN

Keskuskatu 26
23100 Mynämäki
p. (02) 4338 100

avoinna ma-pe klo 9.00-18.00
la klo 9.00-14.00

Vain 30 minuutin päässä...

Ravintola Pippurimyly
Stålarinkatu 2, 2krs.
puh: 02-2773350

Hugo

Kortteliravintola Hugo
Stålarinkatu 2, katutaso
puh: 02-2773344

KORTTELIRAVINTOLA
KERTTU

Läntinen Pitkäkatu 35
puh: 02-2506990

varaosa **Monipuolista** palvelua
PUH. 4307 465

Jokikuja, 23100 Mynämäki
myös raskaalle kalustolle

Mynämäen Teräsrakenne

Velj. Vahtera

Valtakatu 5, Mynämäki
puh. 430 7093

Saari

Tutkimuslaitoksesta tutkijakammioksi

Mynälahden rannalla sijaitseva kartano muodostui 1500-luvulla Vähän-Saaren ja Ison-Saaren taloista. Vähä-Saari kuului Mynämäen kirkolle ja Iso-Saari oli lahjoitettu Turun tuomiokirkolle vähän ennen vuotta **1295**. Molemmat peruutettiin v. **1529** Västeråsin päätöksen nojalla Ruotsin kruunulle, kartano myytiin samana vuonna, mutta otettiin samantien takaisin. Sen jälkeen Saari oli pantattuna, läänitettyä tai lahjoitettuna eri henkilöille. Lahjoitukset peruutettiin v. **1681** ja siitä tehtiin säterinluontoinen **kruununvirkatalo**.

Haltijat tunnetaan vuodesta 1529. Lista on pitkä alkaen kihlakunnantuomari Joakim Flemingistä päättyen useiden sotaherrojen ja heidän leskiensä jälkeen kreivi Adolf Aminoffiin, joka oli kenraali ja kuoli vuonna 1884. Sen jälkeen kartano oli vuokrattuna edelleen Aminoff-suvulle aina 1930-luvulle asti, jolloin suuri osa kartanon maista käytettiin pika-asutustoimintaan. Saaren maille perustettiin talvisodan päättymisen jälkeen Karjalasta siirtyneen väestön asuttamiseen 27 tilaa, joihin kartanon viljelysmaita tarvittiin 150 hehtaaria, kaikkiaan 349 ha maata.

Rakennukset ja rakentaminen

Saari rakennettiin Juhana III:n hallituskaudella, mutta niiden rakennusten laatua ei tunneta.

Vanhin tunnettu rakennuksia koskeva asiakirjatieto on vuodelta 1692 ja vanhin tonttikartta seuraavalta vuodelta. Asuntopiha sijaitsi silloin aivan samalla paikalla kuin nykyään.

Vuonna 1729 hyväksytyt päärakennuksen piirustukset ovat säilyneet nykypäiviin asti. Kyseessä oli yksikerroksinen rakennus

neliosaisine ikkunoineen ja korkeine kattoineen.

Suomenlinnan rakennuttaja, kreivi Augustin Ehrensvärd (1710-1772), vietti kartanossa elämänsä kymmenen viimeistä vuotta, 1762-72 ja kävi ankaraa taistelua virkataloviranomaisia vastaan. Hän teki huomautuksia rakennusten ränsistyneisyydestä ja liitti oheen todistuksen Turun kaupungin- rakennusmestariilta Christoph Friedrich Schröderiltä. Tarkastuslautakunta julistikin rakennuksen kelpaamattomaksi ja puolsi korvaukseksi uutta kivistä rakennusta sotakollegion vuodelta 1752 olevien mallipiirustusten mukaan. Ehrensvärd suunnitteli omakätisesti mittasuhteiltaan valtavan yleiskaavan, jonka mukaan tontti olisi siirretty jonkin verran itään päin. Ehrensvärdille oli luonteenomaista suureellinen ajatustapa. Hän halusi, että päärakennus olisi pystytetty pohjoispuolella olevalle ”vuorelle”, mistä se olisi eräänlaisen valeperspektiivin ansiosta näyttänyt korostetun komealta.

Suunnitelma hyväksyttiin ja sotamarsalkka aloitti iloisin mielin uudelleenjärjestelyt. Kivipalatsiaan hän sai kuitenkin turhaan odottaa. Sen sijaan hän pystytti pihamaan laidalle huolellisesti sisustetun, osittain kaksikerroksisen asuinrakennuksen, jossa oli kymmenkunta huonetta. Kesällä 1773, vuosi jälkeen Ehrensvärdin kuoleman, syttyi ankara tulipalo, joka poltti poroksi kaikkiaan 27 rakennusta, mm. asuinrakennuksen sekä navetan. Arkkitehtuurihistoriamme

Saaren työväkeä
Aminoffien aikaan.
Repro K. Ahtiainen.

on näin menettänyt ne ainoat yksityisrakennukset, jotka varmuudella olivat Ehrensvärdin omia luomuksia.

Tulipalon jälkeen täytyi uudisrakennussuunnitelmien vihdoin toteuttaa. Kreivi Dohnan (1774-77) lyhyenä talon hallintakautena rakennettiin navetta ja vapaaherra Armfeltia varten pystytettiin vanhojen kellarien päälle se päärakennus, joka vieläkin on jäljellä. Vuodelta 1777 olevat piirustukset on merkinnyt Schröder, joka jo aikaisemmin oli avustanut Ehrensvärdiä ja sen jälkeen ehtinyt rakentaa mm. Teijon sekä Fagervikin ruukintilojen kauniit päärakennukset. Saaren piirustuksia on tarkastellut itse kuningas henkilökohtaisesti, sillä niissä on seuraava merkintä: ”Approberas: Stockholms Slott d. 6 November 1777. Gustaf.” (”Hyväksytään: Tukholman Linna, 6 p. marraskuuta 1777. Kustaa”).

Rakentamistyö aloitettiin v. 1778 ja se päättyi seuraavana vuonna. Saaren kartanon pohjamuodossa on pienoissovellutus tyyppillisestä ranskalaisesta linnarakennuksesta: keskellä ovat edustushuoneet ja kummassakin päädyssä sijaitsevat makuuhuoneoryhmät, toinen talon herraa, toinen rouvaa varten. Yksikerroksista rakennusta peittää mansardikatto viistettyine ylälappeineen. Kummassakin päädyssä on kaksi tyyppillistä kustavilaista soikeata pikkuikkunaa, jotka ilmeisesti ovat alkuperäisiä.

Aikaisemmin keskellä pääfasadia oli pieni puoliympyränmuotoinen ullakkokomero. Pulpettikattoinen eteiskuisti kaari-ikkunoineen on todennäköisesti valmistunut 1800-luvun alkupuolella.

Samanaikaisesti päärakennuksen kanssa rakennettiin myös asuntopihan itäsivulle ”keittiösiipi”, satulakattoinen rakennus, jossa oli leivintupa, keittiö ja viisi kamaria. Pihan länsireunalla sijaitsevan ”lakeijansiiven” rakennutti virkatalon seuraava haltija, kenraali Leijonhjel (1783-92).

Humalaa, riisiä ja silkkiä – uutuuksien kokeilulla pitkät perinteet

Kenraali Muhl oli perustanut pihamaalle johtavan tien länsipuolelle humalatarhan. Sen Ehrensvärd muodosti puutarhaksi, yhtäläiseksi tien vastakkaisella puolella olevan alueen kanssa. Hän perusti taimilavoja ja istutti uusia puita. Vähitellen tilan pellot saatiin hyvään kuntoon: tehtiin leveät ojat ja vanhat niittymaot tehtiin pelloksi. Niittymailla harjoitettiin jopa vesipumppukastelua. Tämä tekninen uutuus tuli huomioiduksi myös Turun Akatemian professori Gaddin pellonhoitoa käsittelevässä julkaisussa. Uudessa, 80 nautaeläimen navetassa oli ”koneellinen” ilmanvaihto jonkinlaisella ilmapumpulla.

Ehrensvärd pyysi kuuluisalta kasvitieteilijä Linnéltä **riisiä** voidakseen kokeilla sen kasvattamista,

kun se kerran viihtyy veden vaivaamilla alueilla. Tämä toivorikas kokeilu ei kuitenkaan tuonut menestystä. Paremmin menestyi perunan viljely. Sekin oli vielä varsin uusi kasvi Suomessa. (Suomen Talousseura perustettiin Turussa v. 1797 parantamaan talonpoikien perunan viljelytaitoja).

Päärakennuksensa viereen Ehrensvärd järjesti lisäksi suurehkon koristepuutarhan, joka kuitenkin osittain tuhoutui suuressa tulipalossa 12.6.1773. Ehrensvärdin ajoilta ovat myös kauniit, Suomenlinnastakin kuuluisat syreenit. Kreivi J.F. Aminoff järjesti puutarhan uudelleen 1800-luvun alussa. Aminoffien isännöidessä tilaa vuonna 1840 Saaren kartanossa ja lähiympäristössä käynnistettiin jopa **silkinviljely**-kokeilu. Menestys on samanlainen kuin riisin viljelyyrityksen kanssa vajaa vuosisata aikaisemmin.

Työtehoseuran aika 1940 -luvulla

Toimintaa oli monella alalla. Saarella oli puusepäntöverstas, jossa valmistettiin Työtehoseuran mallien mukaan mm. keittiökalusteita. Myös hevosvetoisia rekiä tehtiin maa- ja metsätalouden tarpeisiin. Lisäksi suoritettiin kotitaloustyön tehomittauksia; mitattiin esimerkiksi millaisin menetelmin ja välinein hellapuiden siirtäminen paikasta toiseen on tehokkainta.

Konekorjaamossa kunnostettiin valtion omistamia puukaasutraktoreita, joita myös luovutettiin pellonraivaukseen karjalaistiloille. Annettiin traktorinkuljettajakoulutusta. Tilan omassa käytössä oli pienehkö telaketjutraktori, jota käytettiin mm. kynnössä.

Hovin koulutilan aika

Vuoden 1947 alusta kartanon sai haltuunsa Hovin kasvatus- ja koulukoti. Se oli aiemmin toiminut Ilmeellä, joka rauhanteon jälkeen jäi ns. luovutetulle alueelle. Laitos oli väliaikaisesti toiminut poikien kasvatuslaitoksena Jyväskylän lähellä. Myös Saarella olivat hoidettavat ns. pahatapaisia 16-18 -vuotiaita poikia vuosina 1947-51. Poliitikko Hertta Kuusinen ajoi tuolloin kiihkeästi sosiaalisia uudistuksia ja oli esittämässä koulurakennusta Saarelle. Hanke piirustukset olivat jo paperilla, mutta kasvatuskodin silloinen johtaja Mauno Töllikkö vastusti asiaa niin, että hanke viivästyi ja koko uudisrakennushanke raukesi.

Vuodesta 1952 lähtien laitos toimi kehitysvammaisten koulukotina, johtajana Ester Lehtonen. Hoidettavat olivat eri-ikäisiä, pääasiassa kuitenkin nuoria, mutta oli joukossa yksi yli 60-vuotiaskin. He osallistuivat opintojen ohella kykyjensä ja voimiensa mukaan kaikkiin tilan töihin. Hoidettavia oli pari kymmentä, hoitajia ja henkilökuntaa saman verran. Laitos liitettiin sittemmin Perttulan koulukotiin Vanajalle.

Koulukodin poikia työssä.
Repro K. Ahtiainen.

Maataloustutkimuksen aika

Vuosien 1957-58 vaihteessa Saaren kartano siirtyi Maatalouden tutkimuskeskuksen käyttöön Lounais-Suomen koeaseman sijoituspaikaksi. Valtion vuoden 1959 tulo- ja menoarviossa koeaseman toiminta vakiinnutettiin lopullisesti.

Niin päättyi pitkä prosessi, joka oli alkanut jo 1935, jolloin Piikkiössä toimiva Lounais-Suomen kasvinviljely- ja puutarhakoeasema muuttui maatalouskoelaitoksen puutarhaosastoksi. Lounais-Suomi jäi silloin ilman varsinaista maataloudellista koeasemaa, vaikka kasvinviljelykokeita jatkettiin Piikkiössä rajoitetusti vielä vuoden 1935 jälkeenkin. Vuonna 1945 Varsinais-Suomen maanviljelysseura (nykyinen ProAgria Farma) ryhtyi toimiin koeaseman aikaansaamiseksi seuran alueelle. Tätä varten pidettiin katselmus usealla tilalla, joista sopivimmaksi osoittautui Saarinen II -tila eli Saaren kartano. Tämä tila siirrettiin maatalousministeriön päätöksellä 1947 keskusvaliokunnan hallintaan ja hoitoon, kuitenkin niin, että se oli luovutettava sosiaaliministeriön käyttöön siksi, kunnes menoarvioon otettaisiin varat koeasematoiminnan aloittamiseen.

Koeasemalla sattui 1960-luvulla kaksi tulipalaa. Tammikuussa 1966 tuli tuhosi koepuimala- ja laboratoriorakennuksen sekä kaksi vuotta myöhemmin navetta-, traktoritalli- ja viljankuivurirakennuksen. Uuden laboratorion rakentaminen aloitettiin syyskuussa 1969 entisen kivi-navetan rauniolle. Rakennus otettiin käyttöön keväällä 1970 ja se peruskorjattiin vuonna 1998.

Tutkimustoiminta

Tutkimus keskittyi erityisesti viljanviljelyn ongelmiin. Kokeilla on haettu vastauksia ns. tavanomaisen viljelyn tarpeisiin. Pääpaino oli lajikekokeilla, mutta myös erilaisia viljelytekniisiä kysymyksiä ratkottiin kalkitus-, lannoitus-, kylvö-, muokkaus-, kasvinsuojelu- ja sadonkorjuukokein. Mukana oli jonkin verran myös erikoiskasvien viljelykokeita niin, että herneen, öljykasvien sekä nurmikasvien siemenviljelyn tutkiminen edusti noin kolmannesta kaikista kokeista.

1960-luvulla koeasemalla oli yhteensä noin 650 koeläintä lihanaudan kasvatuskokeissa. Tämä toiminta

päättyi navetan tuhoutumista seuraavana vuonna.

ja ympyrä sulkeutuu

2000-luvulla Maa- ja elintarviketalouden Tutkimuskeskus (MTT) päätti supistaa toimipaikkaverkostoaan. Nämä toimet koskivat myös Lounais-Suomen tutkimusasemaa, jonka toiminta päättyi vuoden 2005 lopussa. Tutkimustoiminta jatkuu Piikkiössä, puutarhatutkimuksen yhteydessä.

Koneen säätön omistukseen

Uusi aikakausi Saaren historiassa alkoi kun Koneen Säätio hankki syksyllä 2006 kartanon omistukseensa. Säätion tarkoituksena on tarjota kartanossa hedelmällinen työskentely-ympäristö ja kohtaamispaikka eri alojen taiteilijoille ja tutkijoille. Säätio käynnisti kuluvana vuonna myös kartanoon liittyvät monipuoliset tutkimukset, jotka on tarkoitus julkaista kirjana vuoden 2008 aikana. Kesällä käynnistyivät myös kartanon korjaustyöt ja residenssitoiminta laajenee pikku hiljaa töiden edetessä. Kartanon toiminnanjohtajaksi nimitettiin Hanna Nurminen, joka on toiminut säätiossä eri tehtävissä vuodesta 1980 lähtien.

Soile Hänninen

Uudenvuodenaattoiltana pidettiin Mietoisten seurakunnan viimeinen jumalanpalvelus.

Itsenäiselle Mietoisten kunnalle jätettiin jäähyväiset.

Elokuun neljäntenä Mynämäen kotimuseot ja yksityiskokoelmat avasivat ovensa yleisölle. Tarinayrittitarhassa oli yrttien lisäksi esillä Veraisen leipomon alkuaikojen työkaluja.

Mynämäen kirkon harjalle nostettiin uudet puiset ristit.

Maunu II Tavast, Daniel Juslenius ja Augustin Ehrensvärd kävivät kertomassa uuden Mynämäen kunnan vaakunan tarinaa Tavastilan museojuhlissa.

Kuvataideyhdistys Vakku järjesti kesätapahtuman Jukka Suomen luona Haapaisissa.

Wirmo-seuran varapuheenjohtaja Juhani Heino nimitettiin Mynämäen Vuoden 2007 Lauriksi, toiminnastaan kotiseututyön, opastoinnin ja luonnonsuojelun sarjoilla.

Pitäjänpuku sai kesällä rinnalleen myös miesten liivin.

Mynämäen kirjakauppa täytti toukokuussa 100 vuotta. Kymenen vuotta sitten kaupan 90-vuotisen taipaleen kunniaksi Eeva Vira, Kirsi Leinonen ja Helena Herrala kävivät laskeudessa kukat J.K. Lehtovaaran haudalle.

Henrikssonit Karjalan lumoissa

Karjalaan voi matkustaa, vaikka ei olisikaan sieltä peräisin. Mynämäkiläiset Riitta ja Raimo Henriksson lähtivät, jotta osaisivat keskustella sukulaisten kanssa. Matkoilla kiinnostus kasvoi ja he lähtivät uudestaan.

Henrikssoneilla ei ole karjalaisia sukujuuria. Riitan sisar on naimisisa metsäpirttiläistäustaisen miehen kanssa. Tarkemmin ajateltuaan Raimo muistaa, että hänen kummitätinsä mies oli myös Metsäpirtistä. Riitta oli aiemmin kuullut puheita Johannesesta. Sitten he joutuivat illanistujaisissa keskelle Metsäpirtin muistoja. Vilahteli nimiä, joista he eivät tienneet mitään ja he tunsivat itsensä ulkopuolisiksi. Kerran sitten tuumattiin, että lähdetään itse katsomaan.

He matkustivat ensimmäisen kerran Metsäpirttiin kuusi vuotta sitten ja kiinnostuivat yhä enemmän. Tiedonjano kasvoi: tutkittiin kirjoja ja sotahistoriaa. Tehtiin uusia matkoja. Vuonna 2002 Henrikssonit kävivät Karjalan kierroksella, mm. Salmassa ja Suis-tamolla sekä Valamon ja Konevitsan luostareissa. Metsäpirtin Kirvesmäellä he olivat ensimmäisen kerran viime vuonna. Osuin samalle matkalle. Me nuoremmat halusimme Kirvesmäelle siksi, että meillä oli asiantunteva opas. Ilman Hannes Loposta emme olisi löytäneet yhtään paikkaa.

Ennen matkojaan Riitta ja Raimo eivät tienneet Karjalasta mitään. Ainoa mielikuva oli luonnon kauneus. Se piti paikkansa: vehmaus ja Laatokan mahtavuus yllättivätkin. Rakennushistoria ja sotien edellinen Kulttuurimaisema alkoivat kiinnostaa myöhemmin. Mielessä on tehty vertailua menneen ja nykyisen välillä. Voi voi, huokaa Riitta.

Sotahistorian paikat olivat niminä tuttuja. Vasta itse paikalla tapahtumat alkoivat elää. Talvisodan aikana Kirvesmäellä taisteltiin kiivaasti. Loposen Hannes näytti meille niitäkin paikkoja. Raimo yllättyi, miten lähellä toisiaan suomalaiset ja venäläiset sotilaat olivat. Vasta kun luonnossa ne paikat näki, ymmärsi, miten kovilla oltiin. Raimo sanoo kunnioittavansa syvästi sotaveteraaneja. Kevään 2005 matkalla kävimme myös muilla ratkaisutaistelujen paikoilla: Keljassa,

Äyräpäässä, Vuosalmella ja Tali-Ihantalassa. Nöyrin ja kiitollisin mielin niillä seisoimme.

Karjalan matkat ovat avanneet uuden ulottuvuuden Henrikssonien elämään. Sukulaisten kanssa voidaan puhua samoista asioista. Raimo naurahtaa, ettei hän vielä pysty kinaamaan. Riitasta tuntuu ihmeeltä, kun on päässyt katsomaan kauan kiellettyinä olleita paikkoja. Raimo sanoo kertoneensa tuttavapiirissään niin paljon Karjalasta, että mynämäkiläisetkin ovat tulleet uteliaiksi. Myös opiskeleva tytär on kiinnostunut Karjalasta. Joku tosin on ihmetellyt, eikö olisi mielenkiintoisempiakin matkakohteita. Henrikssonit toivovat, että muistettaisiin historia: Karjala on ollut osa Suomea.

Riitta ja Raimo kokevat, että karjalaiset ovat ottaneet heidät hyvin vastaan. Me puolestamme olemme iloisia kiinnostuksesta. Henrikssonien soittaessa ja laulaessa on vietetty mukavia yhteisiä hetkiä.

Karjalaan matkustetaan monista eri syistä. Vuoden takaisella kevätmatkalla suurin osa halusi Kirvesmäelle. Joku oli muualta Metsäpirtistä, muutama haki juuriaan Sakkolasta. Parin miehen isät olivat kaa-tuneet Terenttilässä. Muutama oli mukana yleisestä kiinnostuksesta kuten Henrikssonit. Pari nuorehkoa naista sanoi harrastavansa Suomen historiaa ja teke-vänsä vuosittain opintomatkan Kannakselle.

Karjalaan voi lähteä myös luonnon, lintujen, kasvien, maantiedon, sotahistorian, vanhan Viipurin, eri pitäjien tai luostarien vuoksi. Mynämäkiläiset ovat tervetulleita Karjalaan matkaajien joukkoon.

Teksti ja kuvat: Sinikka Kokko

Virmon linnuista

Hyöheniä historiasta

Virmon entisaikojen linnustosta on vain vähän tietoa tallella. Ilmeisesti Turun palo poltti havaintoaineistoja ja Akatemian menettäminen lamaannutti luonnontutkimusta ylipäättään. Säilyneessä Gregorius Halleniuksen tekemässä väitöskirjassa (Hassel 1741, Varsinais-Suomen linnut 2003) mainitaan Mynämäeltä seuraavat lintulajit:

<i>Alkuperäinen nimi</i>	<i>Tulkinta</i>
Ådar	Haahka naaras
Gudingar	Haahka koiras
Hålskrakor	Isokoskelo
Prackor	Tukkakoskelo
Allor	Alli
Knipor	Telkkä
Grisslor	Riskilä
Swärtor	Pilkkasiipi
Grå-gäss	Merihanhi
Swanor	Laulujoutsen
Änder	Sorsa
Tjädrar	Metso
Orrar	Teeri
Hjärper	Pyy

Lajiluettelo kertoo saalislajeista ja Mynälähden merkityksestä metsästykselle. Nykyään lahdella harvinaiset lajit haahka, tukkakoskelo, alli, riskilä ja pilkkasiipi kuvastavat silloista veden kirkkautta.

Seuraavan parinsadan vuoden lintuhavainnoinnista Mynämäellä Suomen Tiedeseuran julkaisut nostavat esiin K.A.Cajanderin, joka ilmoitti seuralle muuttolintujen saapumishavaintoja vuosilta 1898-1909. Esimerkiksi ruisrääkkä saapui Tiuvaisiin 1907 20. toukokuuta ja 1908 25. toukokuuta.

Täytettyjen lintujen kokoelmista on löytynyt ainakin ruskosuohaukka ja keräkurmitsa Mietoisista jo 1800-luvun lopulta. Valtakunnallisessa Bird-Life Suomen havaintojärjestelmässä Tiirassa ensimmäiset Mynämäen havainnot ovat Turun koulukokoelmiin ammutut ja silloisen Varsinais-Suomen tunnetuimman ornitologin Thorsten Renvallin varmentamat harvinaisuudet, kattohaikara ja kuovisirri Mietoisista vuodelta 1900.

Tenovuon aika

Mynämäen ja Mietoisten linnuston kokonaiskuva

alkaa hahmottua vasta 1940-luvun alusta, kun Turun seudun lintututkimuksen ja ympäristönsuojeluope- tuksen uranuurtaja Rauno Tenovuo aloitti retkeilynsä täällä. Sotien jälkeen hän muutti opettajaksi Vallaisten kansakouluun ja havaintovihkoihin kertyi melkein päivittäin muistiinpanoja kotiseudun linnus- tosta. Kulkuvälineenä olivat jalat ja polkupyörä ja retkeilyalueena aluksi lähiympäristö Kallavuorelta Korvensuuhun ja kirkolta kirkolle. 1946 pyöräretket pitenivät sisämaahan Kivijärvelle ja Karjalaan ja meren suuntaan Lehtisten ja Saaren kartanolle sekä Kumiruonaan. Peltö-Virmon linnustosta kertyi katta- va kuva. Metsä-Virmostakin välittyi pääpiirteitä. Sen sijaan suuret suoseudut jäivät syrjään. Toukokuussa 1947 Tenovuo tutustui ensi kerran Laajoen suistoon. Hän havainnoi siellä tiuhaan seuraavan kymmenen vuoden ajan. Toimiessaan 1950-luvulla Turun klas- sillisen lyseon ja Yliopiston opettajana hän innosti oppilaitaan jalanjäljilleen hyvällä menestyksellä. Kiinnostus Mynälähden ja Mietoisten aukeiden rik- kaaseen lintumaailmaan kasvoi kasvamistaan niin tieteellisesti suuntautuneiden kuin sunnuntaiharras- telijoiden piirissä. Nykyään lintutietoa kunnastamme kartuttavat myös useat lintuja harrastavat kuntalaiset ja kesäasukkaat.

Linnut muuttuvassa ympäristössä

Tenovuon 1940-luvun tarkkojen kirjausten ver- taaminen 2000-luvun muistiinpanoihimme kertoo peltöaukeiden, kylien ja metsänreunojen linnuston yhtäläisyyksistä ja muutoksista. Kiuru, keltasirkku, västäräkki, harmaasieppo, talitiainen, varpunen, sepelkyyhky, käpytikka, palokärki, naakka, närhi ja varis näkyivät ja kuuluivat kotinurkilla kuin nykyään. Silloin tavalliset kottarainen, peltosirkku, keltävästäräkki, harmaakerttu (nykyinen pensaskerttu), kivi- tasku, pikkulepinkäinen, tikli, käenpiika ja kultarinta ovat nykyään paljon vähälukuisempia. Sen sijaan esimerkiksi viherpeippo, sinitiainen, mustarastas ja harakka ovat lisääntyneet moninkertaisesti. Nykyisin varpusen kanssa tasaväkisenä esiintyvää pikkuvarpus- ta Tenovuo ei tavannut kertaakaan.

Vallaisten ympäristön talvista tiaiseloa vallitsivat metsän tiaiset: metsätiainen (nykyään hömötiainen), mustatiainen (nykyään kuusitiainen) ja töyhtötiainen. Talitiainenkin oli tavallinen, mutta sinitiaisia ei lintulaudoilla ruokaillut. Kolmasti talvessa tehtävän valtakunnallisen talvilintulaskennan Mynämäen

nykyisten reittien perusteella tiaisten yksilömäärät ovat puolessa vuosisadassa kääntynyt pääläelleen: Sekä tali- että sinitiaisia on nyt karkeasti pyöristäen kymmenkertaisesti metsätiaislajeihin verrattuna.

Teeren soidin oli 40-luvun keväätmujen taustamusiikkia ja ruokailevia lintuja näkyi usein esimerkiksi junamatkoilla. Nykyään teeri harhautuu harvoin ratalinjan lounaispuolelle ja on jyrkästi harvinaistunut myös Metsä- ja Suo-Virmossa.

Turkinpyyden kiroilua kuului sekä pareja ja parvia näkyi 40-luvulla monin paikoin. Oliko kyseessä nykyisin lähinnä Mietoisten pelloilla tavattavien, istutuksilla tuettujen peltopyyden esi-isät, vaiko kaakkoisen alkuperäisrodun kanta, jää selvitettäväksi. Lähimetsään mennessä Tenovuo saattoi tavata myös pyyn, mutta metsoa hän pääsi ihailemaan vasta Kivijärvellä. Samoja kokemuksia kuin nykyäänkin. Fasaania ei 40-luvulla näkynyt.

Petolinnuista Tenovuo kirjasi silloin tällöin kana-, varpus-, hiiri- ja nuolihaukan, Kivijärvellä myös mehiläishaukan ja muuttoaikaisilla pelloilla sini- ja ruskosuohaukan. Silloin vielä vainottuja maa- tai merikotkaa hän ei päässyt ihailemaan, mutta poikasilleen myyriä tähyävien tuulihaukkojen lekuttelu kuului 40-luvulla erottamattomasti peltonäkymään. Jo kymmeniä vuosia poissa olleen tuulihaukan satunnainen pesintä on nykyään kunnallinen merkkitapahtuma, kun taas merikotkia näkee muuttamassa tai haaskoilla useitakin päivässä eikä maakotkankaan näkeminen Suo-Virmon taivaalla ole utopiaa.

Mynälahti – Suomen lintulahtien aatelia

On valitettavaa, ettei Tenovuota lukuun ottamatta Mynälahden ympäristössä ennen 50-lukua asunut ketään, joka olisi säännöllisesti seurannut ja kirjannut lahden linnustoa. Vain Lars von Haartman vieraili Lempisaarestaan. Tenovuo alkoi retkeillä lahdella keväällä 1947 ja vuoteen 1950 mennessä varsinkin lahden pesimälinnustosta ja kevätmuutosta tallentui kattava kokonaiskuva.

Lahden ja erityisesti Kääppän suistosaarien niityillä pesi runsaasti vesilintuja, kahlaajia ja tiiroja. Kohtuulliseksi osoittautuneeseen pesintätulokseen myötävaikuttivat lukuisina pesineet tehokkaat pedontorjujat, kuovit, työttöhyypät ja kalatiirat sekä riittävän matalaksi laidunnettu kenttäkerroksen kasvillisuus, joka ei suonut reunametsissä kärkkyville variksille ja eri kokoisille maapedoille suojaa äkäisiä syöksyhävittäjiä vastaan. Suistosaarten lintujen varustuksena oli vielä jokihaarojen vallihauta. Osa sorsista ja sotkista puolestaan sai pesälleen näkösuojan niityillä harvakseltaan kasvavista katajista. Karjan kaluamilla niityillä menestyi myös elinympäristövaatimuksiltaan niuhoin rantaniitylintumme etelänsuo-

sirri, jonka kanta parhaimmillaan 1960-luvulla oli yli kymmenen paria.

1940-1950 lukujen vaihteeseen saakka Laajoen suisto ja Saarenaukko laajemminkin oli suhteellisen kovapohjainen ja kauttaaltaan matalaksi merenlahdeksi kirkasvetinen. Vedenlaatu heijastui vesikasvillisuuden, kalaston ja muun vesieliöstön rikkauteen ja myös lintulajistoon.

Ensimmäinen retkeni

Itse tulin Mynälahdelle linturetkelle ensimmäisen kerran 10.5.1956. Autoja ei ollut ja pyörälläkin matka oli nykyistä paljon pitempi. Niinpä astuimme aamun ensimmäisestä junasta Hietämäen asemalaiturille.

50- 60-luvun suosirrit tarvitsivat laiduntavia lehmiä ja luottivat ihmisiin. Kuva Osmo Kivivuori.

Retken lintuhavainnoista osa on kuin tätä aikaa, osa kertoo lintumaailman muuttumisesta. Metsästys oli vielä 50-luvulla kaikkialla Euroopassa nykyistä tärkeämpi ravinnonlähde ja hanhien, sorsalintujen, monien kahlaajien sekä kyyhkyjen lukumäärät olivat noina aikoina nykyistä pienempiä.

1956 vesilintulajit olivat lähes samoja kuin nykyään. Vesilintumäärää kuvaan havaintokirjassani sanonnalla 'jättiläismäinen parvi'. Se muodostui nykyiseen tapaan enimmäkseen isokoskeloista, telkistä, tukkasotkista, haapanoista, taveista ja sinisorsista. Nykyisinkin muita vähälukuisemmat jousisorsa, lapasorsa ja heinätavi olivat vähälukuisia silloinkin.

Havaintokirjani mukaan "merilokkiparvi istuskeli matalassa kuin joukko muumioita". Myöhemmin joukkoon ilmestyi pari selkälokkia ja parvessa istui myös räyskä, jonka pesän Tenovuo oli 40-luvulla löytänyt suistosta ainoana merenlahtipaikkana Suomessa.

Liroja, valkovikloja, mustavikloja ja suokukkoja näki silloin vähemmän kuin nykyään. Sen sijaan töyhtöhyppien ja punajalkaviklojen määrät rantaniityillä ja -lietteillä olivat 1956 paljon nykyistä suurempia ja havaintokirjani mukaan myös "rannalla

oli keväisessä Laajoen suistossa runsain hanhilaji. Muutamassa vuodessa 1960-luvun alkuun mennessä raivattiin pelloksi pääosa Sauvon Tapilanlahden, Paimionlahden, Lemun Hirvijokisuun, Taivassalon Paltvuorenaukon ja Laajokisuiston hanhiniityistä. Kiljukkaille jäi vaihtoehtoiksi kuolla nälkään tai etsiä uusi, hengenpitimet antava muuttoreitti. Ne yrittivät jälkimmäistä, mutta riittäviä laidunmaita löytyi vain Oulun seudulta. Neljäkymmenen viime vuoden aikana olen nähnyt vain pari harhailevaa kiljuhanhea. Lapin kanta on romahtanut kokonaan.

Lintuparatiisin taantuminen ja uusi nousu

Erityisesti 1950- ja 1960-luvuilla rantamuotojen ja kasvillisuustyypin muutokset tapahtuivat paljon nopeammin kuin alueen maankohoaminen ja jokien

luontainen kiintoainekuormitus olisivat edellyttäneet. Osaksi syynä oli niittyjen raivaus pelloksi pengerryksineen ja pumppuasemineen, osaksi muut maatalouden muutokset ja jokien valuma-alueen soiden, metsien ja peltojen raivaus, kuivatus ja ojitus, jotka lisäsivät jokivesien kiintoainemääriä ja kemiallisia muutoksia. Nämä sekä samanaikainen laiduntamisen hiipuminen ja ruovikoituminen heikensivät lahden tilaa jyrkästi sekä perinteisten ihmistoimintojen että linnuston kannalta.

Mynälähdän taantumisesta huolestunut Turun Lintutieteellinen yhdistys aloitti vuonna 1990 Jukka Sillanpään johdolla rantojen niiton Silakkarin suunnasta. Työtä tehostettiin hävittämällä rantavyöhykkeestä ruovikon juuristoa. Jaakko Teinilän myötä myös metsästysseura Mynämäen Erä aloitti niitot lahden

länsirannalla. MTT tuli maatalouden erityisympäristötuella mukaan talkoisiin 1996 alkaen. Laajoen suiston laiduntaminen alkoi 1993 alkaen uudestaan ja kattaa nykyään jo valtaosan niityistä. Mynäjoen suistossa laiduntaminen on lisääntynyt valtaosalle niittyjä. Tapio Aalto laati kokonaissuunnitelman Mietoistenlahden hoidosta ja käytöstä. Nyt tarvittaisiin vain hiukan lisää resursseja käytännön toimiin.

Niityt alkavat monin paikoin tuoda mieleen 50-luvun näkymät. Monilajinen luontaisen merenrantaniityn kasvillisuus valtaa alaa. Karjan lisäksi niittyjä laiduntavat viime vuosina moninkertaistuneet joutsen-, hanhi- ja sorsalaumat. Positiivinen kehitys on alkanut ruokkia itse itseään.

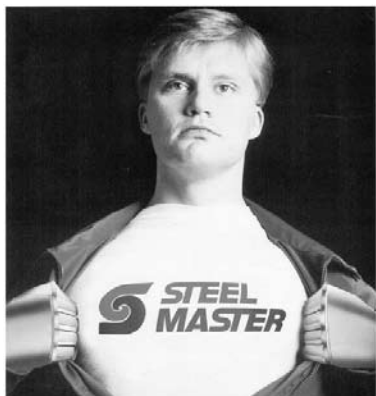

Kuva Osmo Kivivuori.

käveli parvi isotyllejä suosirrien joukossa". Tällainen pikkukahlaajien parvinäkymä hävisi Laajokisuiston toukokuusta jo 1970-luvun puolivälissä. Sen sijaan puoli vuosisataa sitten näkemäni 25 yksilön kapustarintaparvi on edelleenkin tyyppillinen.

Katselimme myös ruskosuohaukkoja, jotka silloin onnistuivat monena vuonna pesinnässään, kun viime vuosikymmeninä pesintää harvoin on edes yritetty.

Dramaattisimmasta muutoksesta kertoo havaintokirjani lause "Äkkiä nousi edestämme pelloilta suuri parvi kiljuhanhia". Kiljukkaiden muuttoreittiin Lapin perukoille kuuluivat traditiona Varsinais-Suomen ja Porin seudun suuret laidunnetut rantaniityt. Tenovuon 40-luvun havaintojen mukaan kiljuhanhi

Steel Master Finland Oy - Opintie 30 - Mynämäki

www.steelmaster.fi

**FYSIOTERAPEUTTISET
HOIDOT JA HIERONTA**
Keskuskatu 18, 23100 Mynämäki

Fysioterapeutti Hanna Käkönen
☎ 430 6492
040 847 5517

Fysioterapeutti Tiina Laaksonen
0400 522 301

(02) 430 6110
050 595 6125

TUULA AHTI

Myymäli:
Kirkkokatu 4
23100 Mynämäki

SILMÄAS E MA / Mynämäen
Näkökeskus Oy

Mynäcenter, 23100 Mynämäki, puh. (02) 4306 088

- NÄÖNTARKASTUKSET
- SILMÄLASIT
- PILOLASIT
- KUULOKOJEET
- SILMÄLÄÄKÄRI
- NÄKÖKENTTÄTUTKIMUKSET

... ja nautit näkemästäsi

**Kukkakauppa
JASMIN**

Kirkkotie 2, Mynämäki
puh. (02) 430 8080, fax (02) 430 8524

Avoimna:
ma-to 9-17
pe 9-17
la 9-15
su 11-15

Kahlaajat ovat kiittäneet kattauksesta ja asettuneet kasvavalla joukolla asuttamaan niittyjä. Ja vihdoinkin tänä vuonna, kymmenien vuosien jälkeen, laatu-tietoisimman lajin etelänsuosirrin ensimmäinen pariskunta suvaitsi hyväksyä Vasikkahaan-Silakkarin niityn kotikonukseen.

Sinisorsan pesä Kääppällä 50 vuotta sitten. Kuva Osmo Kivivuori.

samme on tavattu 276 lintulajia.

Kuntamme rikas linnusto ansaitsee oman julkaisunsa. On tarpeen koota niin vanhat kuin uudet muistiinpanot linnustamme. ”Järjestäytyneet” lintuharrastajat tallentavat uusia ja vanhoja havaintojaan kätevästi netissä BirdLifen Tiira-havaintojärjestelmään, josta voi vaivattomasti poimia

Tulevaisuuden toiveikkuutta ja uhkakuvia

Maan kohoaminen jatkuu, mutta kun merenpinnan on ollut jo parikymmentä vuotta nousussa, suhteellinen kohoaminen jää yhä vähäisemmäksi. Rantamaiden painuminen ja suuremmat merenpinnan nousut myötävaikuttanevat luonnonlaiduntamisen hyväksyntään entistä laajemman rantavyöhykkeen mielekkäimpänä käyttömuotona.

Eroosiota ja kiintoaineiden huuhtoutumista jokiin on ryhdytty vastustamaan neuvonnalla, taloudellisella ohjauksella ja säädöksillä. Voimme toivoa, että suurelle osalle eliöstöä epämieluisuus ruskeavetisyys ja alunapitoisuus Laajoessa tulee vähenemään, samoin ravinteiden huuhtoutuminen molempiin jokiin. Jos vielä Laajoen suljetut suistohaarat avataan, voimme päästä tulevaisuudessa näkemään, miten jokisuiston luonnollinen kehitys tapahtuu. Linnustolle, kasvistolle ja kalastolle näkymät merkitsisivät monipuolistumista ja runsastumista.

Uhkana näille näkymille on ojitusten ja raivausten uudelleen kiihtyminen ja odottamattomana puukkona selkään kaupallisen turpeenoton laajamittainen valtausyritys jokiemme valuma-alueella.

Virmo Suomen linturikkaimpia alueita

Kun kunnat yhtyivät 1.1.2007, Kanta-Mietoisten linnusto oli parhaiten tunnettuja koko Suomessa ja myös lajiluettelo pisimpiä. Kuntaliitoksessa pinta-alaltaan moninkertainen Mynämäki toi Virmon lajiluetteloon tietävästi vain kaksi lisälajia, kuukkelin vuodelta 1925 ja Tursunperässä 1971 laulelleen lapinuunilinnun Tämä kertoo tietysti lintujen ja lintuharrastuksen kasaantumisesta Kanta-Mietoiisiin mutta ehkä vielä enemmän linturetkeilyn vähäisyydestä Metsä- ja Suo-Virmon alueella. Tätä kirjoitettaessa kunnas-

kaikki kuntaamme koskevat kymmenet tuhannet havainnot. Monilla muilla linnuista kiinnostuneilla on kuitenkin omia ja ehkä aiempienkin sukupolvien kirjauksia alueemme linnuista. Niitä voi toimittaa haluamassaan muodossa osoitteeseen: Osmo Kivivuori, Myllykyläntie 112, 23100 Mynämäki tai sähköposti osmo.kivivuori@dnainternet.net

Osmo Kivivuori

Kirjallisuutta:

Karlson, L., Kivivuori O. ja Kujanpää, S. 1970: Mietoistenlahden linnusto. TLY ry.

Lehikoinen, E. ja Aalto, T. 1996: Mynälähdän ja sen linnuston kehitys, nykytila ja merkitys. Metsähallitus.

Aalto, T. 2000: Mietoistenlahden hoidon ja käytön periaatteet. Suomen ympäristökeskus.

Lehikoinen, E., Gustafsson E. ja muut 2003: Varsinais-Suomen linnut. TLY ry.

Alho, P., Sillanpää, J. 2003: Mietoistenlahden linnustot selvitys 2002. Lounais-Suomen ympäristökeskus.

LOUHINTATYÖT PITKÄAIKAISELLA KOKEMUKSELLA

Louhinta VIII Oy

Kalevinpolku 5
23100 Mynämäki

Puh. Reino 0400 782 406
Kalle 050 5918 346
Koti(02) 4308 255

MYNÄLIKENNE

23100 Mynämäki, Vihtamäentie 343

- Tilausmatkat
- Bussivuokraukset
- Invakuljetukset • Päivämatkat

Tiedustelut:

Tuure Lehtonen 040 541 6308
Karri Lehtonen 0400 431 740
Toimisto (02) 430 3012
Fax (02) 432 2664

HELPPO, NOPEA JA PALVELEVA.

TERVETULOA K1-KATSASTUSASEMALLE!

KATSASTAJAT

K1-Katsastajat | Raisio
Tuotekatu 8 B, Puh. 02 481 3000, Avoinna: ma-pe 8-18, la 9-14

K1-Katsastajat | Laitila
Pilppulankuja 4, Puh. 02 851 000, Avoinna: ma-pe 9-17

www.katsastajat.com

Ihmisille, jotka pitävät autostaan

KOSKISEN SAHA

MYNÄMÄKI, LAAJOKI

Jaakko Rantala puh. 0500 663 860
Jaakko Koskinen puh. 0400 663 860
(02) 430 9617, fax (02) 430 6620

Kun yö on kuulas, silkinmusta

Kirvesmiesryhmälle annetaan urakalla tehtäväksi tanssipaviljongin puutyö teettäjän aineista. Piirustukset saatavana U. Suvannolta, os. Mynäsähkö (--), jolle myös on tarjoukset jätettävä 2.5.1959 mennessä. Mynämäen Seurayhtymä.

Tämä ilmoitus julkaistiin Vakka-Suomen Sanomissa 25.4.1959, ja sen oli laatinut urheiluseurayhtymä jonka muodostivat rekisteröidyt yhdistykset V- ja U-seura Mynämäen Isku, Mynämäen Suunnistajat -52, Mynämäen Pallo -53 ja V- ja U-seura Mynämäen Toverit.

Ajatus tanssilavan rakentamisesta jonnekin Mynämäen keskusta on syntynyt eri seurojen aktiivisten puuhamiesten ja silloisten seurahallitusten toimesta. Yhtenä kimmokkeena on tietysti ollut seurojen jatkuva rahantarve. Lähialueelta vuokrattiin esimerkiksi Mietoisten Maamiesseurantaloa tanssi-iltoina, mutta kulujen jälkeen sieltä tuskin suurta tukkua rahaa käteen jäi. Sotien jälkeen elettiin maassa myös varsinaista tanssilavojen rakentamisen kulta-aikaa, ja olihan Mietoisissa paviljonki, samoin myös Nousiaisissa. Yhä vielä katsotaan vanhoja Suomi-filmejä, niissä tanssitaan aina valssia ja jenkkaa romanttisilla avolavoilla, valoisana kesäyönä koivujen katveessa, järven rannalla.

Sellaisten vanhojen ja nopeasti lahoavien avolavojen jälkeen ja kulkuyhteyksien parantuessa alettiin yhä enemmän suunnitella suurlavoja. Tätä ajatusta lähdettiin nyt kehittämään Mynämäelläkin, olihan Turku-Rauma tie valmistumassa juuri 50-luvun loppupuolella. Tanssipaviljongille pääsisi siis hel-

posti ja nopeasti kauempaakin, lisäksi autoistuminen muutenkin lyhensi välimatkoja. Loppuvuodesta 1957 viimeistään on jo virallisestikin ollut esillä idea ison tanssilavan rakentamisesta.

Paviljongin rakentamista suunnittelemaan ja hoitamaan Isku, Mynämäen Pallo, Suunnistajat ja Toverit perustivat siis Mynämäen Seurayhtymän (nimi muutettiin 1961 uusien sääntöjen myötä Mynämäen Seurojen Tueksi). Puheenjohtajaksi valittiin Mynämäen silloinen nimismies Veikko Tähkävuori, Mynämäen Pallo -53:n puheenjohtaja. Viisas valinta varmaan: nimismies Tähkävuori oli kieltämättä paras henkilö hoitamaan mahdollisia eteen kasautuvia byrokraattisia koukeroita, ja lisäksi hänet tunnettiin tarvittaessa suurpiirteisänä miehenä, joka ei jäänyt jokaista pykälää ja pilkkua liian kauaksi aikaa vii- lailemaan.

Tontti ja rakentaminen

Paviljongin paikaksi oli löydetty tontti nykyiseltä Kivistönmäen alueelta, Keskikylän tilasta erotettu palsta Tursunperän kylässä. Tontin omistivat Armas Hirvola ja vaimonsa. Sen sijainti oli tanssilavaksi erinomainen, lähellä Rauman tietäkin. Seurayhtymä kävi vuokraneuvotteluja pitkään ja hartaasti, osaksi siksi että omistajalla oli vaihtoehtoisiakin suunnitelmia tontin käytöksi. Jopa shakinpeluuta muistellaan käytetyn psykologisenä taivutuskeinona: Armas Hirvola oli innokas shakinpelaaja, ja hyvän pelihetken jälkeen hänen oletettiin olevan suotuisalla tuulella vuokrasopimuksen tekemiseksi!

Aikaa kului mutta lopulta 1.3.1958 olivat nimet vuokravälikirjan alla. Seurayhtymän puolesta kirjoittivat sitoumuksensa Urpo Suvanto ja Aimo Uusitalo (Isku), Into Jokila ja Antti Keskitalo (Suunnistajat), Veikko A. Tähkävuori ja Mikko Kanervo (Pallo) sekä Keijo Kirveennummi (Toverit).

Itse vuokravälikirjassa on muutamia mielenkiintoisia kohtia. Vuokra-ajaksi merkittiin 20 vuotta, alkaen 1.4.1958. Vuokramies eli Seurayhtymä oli oikeutettu rakentamaan alueelle "huvipaviljongin ravintoloinen sekä hiihtomajan ja siihen liittyvän saunarakennuksen, ynnä käymälät --- ynnä lisäksi raivaamaan ja tasoittamaan alueesta riittävän suuren osan autojen pysäköintitilaksi sekä ajo- ja kävelyteiksi". Vuokramies velvoitettiin rakentamaan vuokra-alueen etelä- ja itärajoille tarpeellisen tiheä piikkilanka-aita naapurialueitten rauhoittamiseksi yleisöltä. Aita rakennettiin, mutta eihän piikkilanka sisään pyrkiviä poikia ja nuoria miehiä pidätelty, sen paremmin sisään tullessa kuin väliajoilla ulos mennessä, joten jo ensimmäisen sesongin jälkeen jouduttiin paviljonki ympäröimään korkealla verkkoaidalla. Mikä sekään ei aivan kaikkia yritteliäitä pidätelty, vaikka suurimman läpikulkuliikenteen estikin. Aitaa jouduttiin myöhemmin korjailemaan, pidentämään ja nostamaan melkein vuosittain, sen verran koville se joutui alusta lähtien. Mitään hiihtomajaa tai saunaa ei paviljongin alueelle koskaan ehkä ollut aikomustaan rakentaa, mutta varaus siis kuitenkin varmuuden vuoksi sopimukseen tehtiin.

Jo mainitun lehdessä olleen puutyöurakka-pyyntöä ajankohdan ja rakentamisen alkamisen määräsivät vuokrasopimuksen viimeinen kappale: "Siinä tapauksessa, ettei vuokramies ole toukokuun loppuun 1959 mennessä ryhtynyt vuokra-alueella minkäänlaisiin rakentamis- tai raivaustöihin eikä siis missään määrin ole pilannut vuokra-aluetta, raukeaa tämä vuokrasopimus mainitusta ajankohdasta lukien ---." Seurayhtymä ryhtyi varsinaiseen konkreettiseen rakentamiseen vajaa vuosi allekirjoitusten jälkeen. Siihen mennessä oli neuvoteltu esimerkiksi rahoitus, mikä merkitsi seuroille melkoisten pankkilainojen ottamista. Jokainen seura näet suoritti liittymismaksuna yhtymälle 500.000 mk, joten voidaan olettaa että tämän suuruisia summia käytiin pankinjohtajilta anomassa.

Paviljongin piirustukset teki Mynämäen kunnan rakennusmestari Toivo Mannevaara. Rakennuksesta piti tulla erinomaisen tukeva ja vahva, lujuuslaskelmat tehnyt insinööri ylitti itsensä, ja vielä rakennusvaiheen aikanakin kattorakenteisiin lisättiin vahvuutta. Jo siitäkin syystä budjetin loppusumma aikanaan rakennuksen valmistuttua oli melkein kaksinkertaistunut. Keijo Kirveennummen mukaan oli oikeastaan onni että se oli alun perin arvioitu liian

pieneksi: suurempi luku olisi luultavasti pelästyttänyt seurat niin, ettei rakentamiseen olisi ehkä edes ryhdytty! Nyt selvittiin sikäli pelkällä säikähdyksellä, että valmistuttuaan paviljonki maksoi itsensä seuroille nopeasti takaisin, varsinkin kun tontin vuokrakin oli kohtuullinen eikä esimerkiksi sidottu tanssi-iltojen tuottoon.

Puu rakentamiseen ostettiin annettujen tarjousten perusteella Jyrkkälän Saha ja Mylly Oy:ltä missä se myös jo sahattiin valmiiksi, pitkät ja raskaat kattopalkit mukaanlukien. Rakennusurakan sai tehdäkseen Matti Anttilan nelimiehinen rakennusporukka, he urakoivat varsinaisen rakentamisen apunaan iso talkoolaisten joukko. Anttilan mukaan rakentajat joutuivat tuskailemaan nimenomaan hankalien kattopalkkien kanssa, he jopa ehdottivat että kaikkein raskaimmat palkit olisi saanut vaihtaa edes hiukan kevyempiin, mutta lupaa ei saatu. Ulkopuolisia ja ulkopaikkakuntalaisiakin rakennusyrittäjiä oli käynyt ihmettelemässä noin jykeväksi rakennettavaa tanssilavaa.

Paviljonki on valmistunut hämmästyttävän nopeassa tahdissa: rakentaminen aloitettiin toukokuussa 1959 ja avajaisia tanssittiin jo heinäkuun puolessa välissä, samana vuonna. Rakennus oli monikulmainen, keskeltä lattiaa kohosi kattoa paikallaan pitävä paksu keskipilari. Siitä lähtivät kannattajat säteittäisesti kulmiin, ja sitä kierrettiin tanssittaessa. Lavan koosta keskusteltaessa oli päätetty että säde olisi 10 metriä. Katto oli huopakatto. Ikkunalasit eivät olleet paikallaan vielä ensimmäisenä kesänä, ne asennettiin myöhemmin avonaisiin sivuluukkuihin. Ne kiersivät lavaa muualla paitsi orkesterikorokkeen ja ravintolan takana. Lattia kärsi alussa tietysti avonaisista sivuluukuista, ja niinpä heti 1961 se on jouduttu tarkoin puhdistamaan, öljyämään ja lakkaamaan. Rakennuksen nopeasta valmistumisesta on annettava varaukseton kunnia Anttilan urakkamiesten lisäksi isolle talkoolaisten joukolle, josta osa taisi viettää jokaisen alkukesän päivän ja illan työmaalla. Seuroista varsinkin Toverit tekivät paljon talkootyötä. Ja koneitakin tarvittiin: Antti Keskitalon Zetor teki pitkää iltaa sementtimyllyä pyörittäen. Sama talkoojoukko, uusilla innokkailla täydennettynä, uurasti koko paviljongin elinajan sen erilaisten korjausten parissa: joka vuosi varsinkin keväisin jouduttiin tekemään suuriakin ehostuksia, kattoa ja parkkialuetta myöten. Halukkuus talkootöihin oli niinä aikoina aivan eri lukemissa kuin nykyään, se oli vielä elinvoimaisesti uudistuva luonnonvara.

Suurlavan lihavat vuodet

Mynämäen paviljongin mahtavat avajaiskanssit olivat lauuantaina 11. heinäkuuta 1959. Orkesteri ja solistit olivat ajan huippua: Ronnie Kranck, Tuula Ikäheimo,

Pentti Lasanen ja tanskalaisuosikki, trumpetisti Jørgen Pedersen. Linja-autokuljetukset tulivat Turusta, Maskusta, Valpperista, Taivassalosta, Uudestakaupungista, Laitilasta, Hinnerjoelta sekä Yläneeltä, yöllä takaisin. Lähiseuduilta tultiin kävellen, polkupyörillä, kimppekyydillä autonomistajakaverin mukana, tai sen ajan tavan mukaisesti peukalokyydillä. Kaikki neljä seuraa olivat mukana järjestelyissä, että kaksi seuraa aina vuorollaan toimitti niin lipunmyyjä kuin ovimiehiä. Järjestysmiehiä piti olla ainakin kaksi jokaisesta seurasta, vilkkaimpina iltoina helposti kaksinkertainen määrä. Kullakin seuralla oli lisäksi vuorollaan päävastuu illasta, ja tämän seuran nimittämä huvien johtaja vastasi tanssien sujumisesta, rahojen tilityksestä ja toimihenkilöistä.

Lavalle mahtui tanssimaan määrätty määrä, musiikin laadun mukaan, mutta kuuluisat orkesterit ja

Suosittu tanssiorkesterit kiersivät maata näihin aikoihin tavallisesti ilman vakinaista omaa laulusolistia. Poikkeuksiakin tietysti oli, Tuula-Anneli Rantasen usein Mynämäelläkin vierailut orkesteri yksi niistä. Mutta paras yhdistelmä taisi olla tunnettu tanssiorkesteri ja yksi tai useampi suosittu laulusolista. Järjestäjien oli siis varattava erikseen orkesteri ja sitten myös sovittava laulusolista. Tanssi-iltojen järjestämiseen kesäksi oli ryhdyttävä hyvissä ajoin jo talvella, Suomi oli täynnä lavoja ja kuuluista muusikoista kova kysyntä. Mynämäellä alun varauksia hoiteli Matti Heikola. Yhden sopimuksen tekstiä lukiessaan hän huomasi siinä kohdan, jossa tilaaja velvoitettiin hankkimaan paikalle piano, määrättyllä tavalla viritettynäkin vielä. Mistä sellainen saataisiin, ja kuinka se mahtuisi pienelle orkesterilavalle? Soitto orkesterin kapellimestarille toi kuitenkin rauhoittavan

MYNÄMÄEN PAVILJONGILLA lauantaina 22. 8. 1959 klo 20,00
TUULA-ANNELI RANTANEN YHTYEINEEN SUURSUOSION SAAVUTTANUT iskelmälaulajattaremme

Kenestä Tuula-Anneli Rantasen laulaman "huippuiskelmä"-levyn "Unhoita menneet" onnellinen omistaja.

Linja-autot: Turusta klo 19,30, Maskusta klo 19,15 Lemun — Askaisten — Mietoisten kautta, Uudestakaupungista klo 19,00 Kalannin — Vinkkilän kautta, Laitilasta Suontakaa klo 19,10, Kirkonkylästä 19,30. Yläneeltä klo 19,00 Otsolan — Kalelan kautta, Valpperista klo 19,00 Vahdon — Ruskon — Ojankulman kautta, Taivassalosta klo 19,00 Lokalahden — Himoisten kautta.

SUURSUOSIKIT saapuvat Mynämäen paviljongille SUNNUNTAINA 9. 8. KLO 20,00
EINO GRÖN orkestereineen Porista **AIRISTO** KAIKKIEN SUOSIKKI

LAUANTAINA 8. 8. KLO 20,00
 SUOMEN TAMAN HETKEN SUOSITUIN

Linja-autot: Turusta klo 19,30, Maskusta klo 19,15 Lemun — Askaisten — Mietoisten kautta, Uudestakaupungista klo 19,00 Kalannin — Vinkkilän kautta, Laitilasta Suontakaa klo 19,10, Kirkonkylästä 19,30. Yläneeltä klo 19,00 Otsolan — Kalelan kautta, Valpperista klo 19,00 Vahdon — Ruskon — Ojankulman kautta, Taivassalosta klo 19,00 Lokalahden — Himoisten kautta. Nämä lauantaina, sunnuntaina samoin paitsi Taivassalon ja Yläneen autot jäävät pois.

laulusolistit vetivät kuulijoita ulkopuolelleen lavan reunoille. Avajaistanssien väkimäärästä ei ole lukua, mutta kun seuraavana lauantaina esiintyivät Onni Gideonin orkesteri "laulusolistina kautta Euroopan tunnettu iskelmälaulajattaremme Wiola Talvikki ja kitarasolistina Herbert "Häkä" Katz", on maksaneita ollut ennätysmäärä 1600. Lipun hinta oli näinä parempina iltoina 200 mk, ja kassa muodostui pelkästään käteisestä rahasta. Esimerkiksi Toverien vastuuiltojen viimeisenä paviljongilta lähti Keijo Kirveennummi polkupyörällä kotiin, ja pyörän kahvassa roikkui muovikassi täynnä illan tuottoa, käteistä kahisevaa.

Ensimmäiset vuodet 1959-1963 olivat menestyksen aikoja. Uuden suurlavan tulo alueelle tappoi melko nopeasti Mietoisten vanhan paviljongin suosion. Nousiainen sinnitteli pitkälle koska siellä järjestettiin tanssit sunnuntaisin, kun Mynämäki keskittyi lauantai-iltoihin ja joskus myös keskiviikkoihin.

selyksen: ei siitä pykälästä tarvitse välittää, se on vain osa vakiona käytettävää kaaviota, joka ei koske tällaista paviljonkisoittamista.

Tanssivan nuorison ajan suosikeista vierailivat Mynämäellä niin Veikko Tuomi, Eino Grön ja Lasse Liemola kuin Erkki Junkkarinen, Vieno Kekkonen, Marion Rung ja Laila Halmekin. "Airisto" oli hyvää tanssimusiikkia soittavista orkestereista yksi suosituimpia. "Tois puolt jokke" tuli Mertsu Lehtonen ja hänen "Ruttu et Kurttu" -yhtyeensä. Yksi erikoisimmista oli tamperelaisten tv-suosikki Reima Viro, jonka vierailun aikana oli aina kello 22 ns. Boston-hetki: ilmainen savukejakelu yleisölle! Ajat olivat silloin ainakin tässä suhteessa vapaamielisempiä kuin nykyään. Eksotiikkaa toivat suomalaisen lavamaisemaan ilmeisesti ruotsalaisten muusikkojen mukana tulleet "neekerilaulajatar" Rita Grenae ja "neekerilaulaja" Roy Hamilton.

Yleisö otti esiintyjät innolla omikseen, tähtiään palvottiin silloin kuten nykyin, vaikkei tämän päi-

vän julkkishysteriaa vielä tunnettukaan. Solistit itse joskus myös jalkautuivat yleisön joukkoon. Niilo Tarvajärvi ja Esa Pakarinen tanssittivat paikallisia naisia, ja Tuula Anneli Rantanen kysyi voiko hakea järjestysmiestä tanssiin. Muusikko Pertti Lasasella oli eräänä lauantai-iltana lavalla innokas ja kovaääninen ihailija, joka jokaikisen kappaleen ensimmäisten tah-tien kajahdettua ylitti musiikin karjahduksella: “Hyvä Lasanen!” Ja kun uraansa aloittava nuori ja kaunis Katri-Helena esiintyi, joutuivat järjestysmiehet muodostamaan suojamuurin laulajattaren ja ryntäilevän nuorten miesten joukon väliin. Järjestysmiesten työtä, silloin kun räyhäävien ja toikkaroivien humalaisten vauhdilla ulos kuljettamisesta oli kysymys, helpotti se että paviljongilta veivät rappuset alas ja sen jälkeen vietti vielä maakin sopivasti alasuuntaan.

Kilpailu kiristyy

Mynämäen paviljongin ongelmat alkoivat juhannuk-sena 1963, kun Vehmassalmen uusi suurlava starttasi toimintansa. Se aloitti aggressiivisen ilmoituskampan-jan ja hankki ison liudan suuria tähtiä iltoihinsa, ja kaikki tämä sekä luonnollisesti uutuuden viehätys alkoivat pahasti kalvaa Mynämäen suosiota. Pa-viljonki oli yrittänyt tehdä parannuksia kuten uusi vaatesäilytys, uusi talkoilla laajennettu ravintolaosa ja naisille oma “ehostus-peilisali”, molemmat viimeksi-mainitut kesäksi 1964, mutta alamäki vaan jyrkkeni. Yritettiin täkynä myös kotimaisten lentomatkojen ja Tukholman Ruotsi-Suomi maaottelumatkojen ar-vontaa tanssi-illan kuluessa. Vuonna 1965 muutettiin systeemiä siten, että kukin seuroista saattoi vuokrata paviljongin illaksi, hoitaa orkesterin ja lipunmyyjät ja maksaa Seurojen Tuelle (nimihän oli muutettu 1961) korvauksen. Tanssi-illat siirtyivät tässä vaiheessa 1965 keskiviikkoihin. Ryhdyttiin myös etsimään lavalle muitakin iltojen vuokraajia kuin seurat, maksua vastaan luonnollisesti. Koiranäyttelyitäkin nähtiin pari kertaa lavalla. Rahaa kerättiin myös vuokraamalla lavaa talvisäilytykseen: kauppias Asell sai luvan käyttää sitä viljavarastona (“kuitenkin vain siemenviljaa”), ja toisen kerran kokouspöytäkirjat puhuvat rakennustarvikkeitten varastoimisesta kuu-kausivuokra vastaan.

Väki väheni lavoilla näinä vuosina kaikkialla myös siksi, että koko nuorisokulttuuri alkoi muuttua. Aikaisemmat innokkaat tanssijat aikuistuiivat = van-henivat pois lavoilta, uudella nuorisolla oli muutakin tekemistä. Maailman muutokset ja uutiset ehtivät joka nurkkaan, kansainvälisyys lisääntyi, matkusteltiin, liftattiin peukalokyydillä pitkin Eurooppaa, lavaromantiikka alkoi tuntua vanhanaikaiselta. Tangobuumi piti pintansa vielä pitkään, sen kaiho sopi hehkeisiin kesäöihin valssin, jenkan ja suosittujen latinalaisten

sointien lisäksi. Rock ei koskaan saanut kunnolla jalansijaa tanssilavoilla, vaikka Elviksen suosio kasvoikin. Lavaesiintyjien kuten Marjatta Leppäsen, Erkki Junkkarisen ja Eino Grönin imagoon rock ei olisi sopinutkaan.

Paviljonki pysyi joten kuten tekohengityksellä toiminnassa koko 60-luvun lopunkin, kunnes vuosi 1970 ei puuttuvien ilmoitusten perusteella nähnyt enää yhtään tanssi-ilttaa. Seuraavan vuoden aluksi vapunpäivänä järjestettiin yhdet Aikuisten Hump-patanssit, mutta muuten koko kesäsesonki vietettiin bingon merkeissä. Joka sunnuntai-iltana Mynämäen Seurojen Tuen neljä seuraa hoitivat Urheilubingoa paviljongilla. Esimerkki palkinnoista: ostokortteja, kahvia, polkupyöriä, sähkökitara, ruohonleikkuri, kristallikruunu. Nämä tilaisuudet vetivät kyllä väkeä, mutta niitten rahallinen tuotto jäi todennäköisesti kuitenkin aika vaatimattomaksi. Mutta sitten alkoi onneksi humppavillitys!

Humppabuumi ja Aura-Viihde

Humppa tuli, näki, muttei ihan vielä voittanut My-nämäen paviljongilla keväällä 1972. Tanssi-illat siirrettiin perjantaiksi, ja aluksi järjestäjänä toimi enimmäkseen vain Isku. Paviljongin alueelle, lipun-myyntikojun ja lavan väliin, ilmestyi näihin aikoihin kesäksi myös hyvä kelakeinu, yksi houkutus lisää. Värivaloja ja koristeluja käytettiin runsaammin kuin ennen. Kilpailua oli tietysti jatkuvasti muilta lavoil-ta, mutta melkein kaikki muutkin olivat kuitenkin kituneet aikojen muutoksen paineissa. Pahin oli tässä vaiheessa Mynämäen osalta ohi: osa entisistä tanssi-joista, pariutuneista, keski-ikäistyneistä, palasi aika ajoin takaisin tanssimaan, humpan houkuttelemina.

Bingoakin jatkettiin vielä. Vaikeata oli kuitenkin jatkuvasti, ja vuonna 1972 on Seurojen Tuen vuosi-kokous keskustellut paviljongin tarjoamisesta Mynä-mäen kunnan ostettavaksi. Pari vuotta myöhemmin ryhdyttiin etsimään vuokraajia jo suoraan erilaisista viihdeyhdyntymistä, ohjelmatoimistoista, jotka olisivat tanssien järjestämisessä ammattilaisia.

70-luvun alussa perusti turkulainen muusikko Seppo Kulmala Aura-Viihde yrityksensä. Kulmala oli entuudestaan Mynämäen paviljongin tuttu, ja hän vuokrasi 1974 lähtien paikan hoitoonsa sellaisilla ehdoilla, että Aura-Viihde järjestää esiintyjät, ja tulot sekä menot kuitataan puoliksi Aura-Viihteen ja Seu-rojen Tuen kesken. Tuloja olisivat pääsylipputulot, menoja vuokra, mainostaminen, Teosto, lupa, verot, pääsyliput, poliisipalkkio, järjestysmiehet ja lipun-myyjät. Seurojen Tuki hoiti baarin. Kulmalan oman orkesterin nimi oli Aura-Humppa, se oli hyvin usein musiikista vastaavana, käyttäen eri solisteja. “Kreivi” Pertti Ylermi Lindgrenistä tuli melkein vakioesiintyjä,

mutta olipa yhtenä iltana tähtenä jopa Tauno Palo. Kullervo Linna ja Humppaveikot, Dallapé, Henry Theel, Reijo Taipale, Tulipunaruusut, kaikki nämä vierailivat paviljongilla 70-luvun alkupuolella. Aura-Viihteen lehtimainonta oli aina iskevää, aika ajoin herkullista. Paviljongilla vietettiin esimerkiksi yhtenä kesäkuun iltana sahti-härkä-riehaa, jossa “kello neljään asti saa sahtijanoa sammuttaa”. Ilmeisesti kovin sateisen kesän jälkeen 1974 elokuu alkaa tanssi-ilmoituksen toiveella:

“Esteri, Esteri, ajatteles vähä meijänki tanssiväke...”

Paviljongin ravintola

Paviljonkirakennuksessa oli alusta alkaen ravintolaoasa, “puffetti”. Tilaa laajennettiin myöhemmin talkoovoimin, puuaineskin kerättiin lahjoituksina, ja uuden kokoinen ravintola avattiin keväällä 1964. Alussa seurat vastasivat ravintolan pidosta joko yhdessä tai vuorotellen, muistikuvien mukaan ensimmäisten aikojen virvoitusjuomat ja muut myyntiartikkelit tulivat Mynämäen linja-autoasemalta. Toisena vuonna vuokraajana, tai ainakin tavaroitten toimittajana, on ollut Pekka Koski, mutta 1961 pidetyn tarjouskilpailun voitti Antti Lehto, ja nyt tuli puffetista huolehtimaan Alli Lehto, koko Lehdon perhe itse asiassa. Vuokraa on maksettu per myyty lippu, eli siis se on ollut suoraan riippuvainen paviljongin vierasmäärästä.

Tarjoilupuolen tärkein artikkeli oli virvoitusjuomat, esimerkiksi punaista ja oranssia Piriä. Nuoret miehet kävivät ostamassa Figarol-pastilleja, joita voi tahtien välissä tarjota tytöille. Figarolin jälkeen ei ole tainnut tulla toista pastillia, jonka tarjoilukansi olisi yhtä kätevä! Tupakkamyynti kävi myös hyvin, oli Lifea ja Bostonia. Nälkäisille varattiin lauantai- ja teemakkarasta viipaloituja ja paloiteltuja annoksia, joita myös artistit nauttivat. Alli Lehdolla on selkeä muistikuva Marjatta Leppäisestä popsimassa lauantaimakkarapaloja orkesterin taukotilassa. Paviljongin ulkopuolella oli nakkien myyntipiste, samoin myös jäätelövaunu.

Lehdot vastasivat puffetin toiminnasta kokonaisuudessaan ne vuodet mitkä he sitä pitivät. Tavaratilauksia tehdessä oli pystyttävä arvioimaan edes joten kuten se yleisömäärä mikä paikalle tulisi. Suosittu kuuluisa orkesteri ja tunnettu laulusolisti, ja kannatti tuplata sekä virvoitusjuoma- että makkaramäärä. Juoma-auto tuli viikolla lasteineen, ja tavara sijoitettiin Lehtojen talon kellariin, mistä se siirrettiin tanssi-illaksi paviljongille. Se että Lehdot asuivat lähellä tätä työpaikkaansa ja että heillä oli puhelin mitä paviljongilla ei ollut, toi aina silloin tällöin artistin, kuten Katri-Helenan, soittamaan puhelimella. Suhde musikoihin ja laulajiin oli välitön, nuorimmat lapset

pyörivät jaloissa paviljongin ravintolan puolella, joku pääsi tauolla puheisiin koko orkesterin kanssa, ehkä ikimuistoiseksi hetkeksi jopa istumaan Eino Grönin syliinkin.

Sen jälkeen kun Alli Lehto lopetti ravintolan pidon paviljongilla tanssi-iltojen siirtyessä keskiviikkoihin, ryhtyivät seurat jälleen siitä huolehtimaan. Aktiivisin oli Isku, jolla tanssi-iltoja oli useimmin, ja joka teki yhteistyötä kiinteimmin myös Seppo Kulmalan Aura-Viihteen kanssa 70-luvulla.

On tullut aika valot sammuttaa...

Viimeinen Aura-Viihteen säännöllisten perjantai-tanssien kesä oli vuosi 1976. Seuraavana keväänä alkoi Kivistönmäen asuntomessujen rakentaminen jo paviljongin parkkialueellakin. Toukokuun lopulla Mynämäen kunta vuokrasi Seurojen Tuki ry:ltä paviljongin, minkä edelleenvuokrasi Osuuskunta Turun Messuille käytettäväksi messuravintolana asuntomessujen ajan. Joitakin talkoolaisten, järjestäjien ja rakentajien tansseja paviljongilla vielä järjestettiin ennen ja jälkeen messujen, mutta sen jälkeen saapui syys ja hiljaisuus entiselle suurlavalle.

Seurojen Tuki keskusteli useammankin kerran Mynämäen kunnan kanssa paviljongin kohtalosta. Vaihtoehtoina oli ensinnäkin se, että kunta korvaisi yhtymälle menetetyt tulot vuodelta 1977, jolloin tanssi-iltoja ei voitu pitää. Puhuttiin myös rakennuksen siirtämisestä toiseen paikkaan, tai peräti uuden lavan rakentamisesta muualle. Lopputulokseksi jäi, että vuonna 1979 Seurojen Tuki myi paviljongin kunnalle, sitoutuen purkamaan sen omalla kustannuksellaan saman vuoden aikana. Myyjä olisi lisäksi velvollinen siistimään alueen purkamisen jälkeen, ja saisi myydä paviljongilta saatavan puutavaran omaan lukuunsa.

Paviljongin purkamisesta tehtiin kaikkiaan kuusi tarjousta, ja valituksi tuli turkulaisen Esa Sipolan tarjous. Purku suoritettiin osittain vuoden 1979 aikana, ja peruspilarit ja kattorakenteet purettiin huhtikuun loppuun 1980 mennessä.

Seija Hihnala

ME PALVELEMME Y-KULMASSA

SÄHKÖSUUVANTO OY

Puh. 4310 700, fax 4305 084

URHEILU

MARTTILA OY

Y-KULMA, MYNÄMÄKI Puh.430 7090

**Marjan
LANKAPUOTI**

Y-kulma MYNÄMÄKI, puh. 0400 930758

Mynämäen

**KIRJA- JA
PAPERIKAUPPA**

P. 4307 018

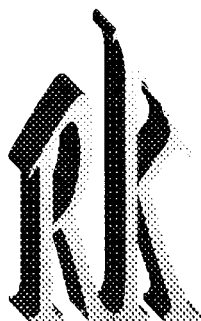
**KAUNEUSHOITOLA
ELEGIA**

MERJA LEHTILÄ

Dipl.kosm.
jalkahoitaja

**Puh. 430 6655
0400 685 406**

Mestarinkuja 1
23100 Mynämäki

RAKENNE-KYLÄNPÄÄ Oy

Lepistöntie 6, 23100 MYNÄMÄKI

puh. (02) 433 9700, fax 433 9717

Kauko Kylänpää 0400 228 704

s.posti: rakenne-kylanpaa@kylanpaa-yhtiot.com

www.kylanpaa-yhtiot.com

VASTUULLISTA RAKENTAMISTA

RAKENNUSTEOLLISUUDEN KESKUSLIITON JÄSEN

Rakentajaa varten!

RAUTA-APAJA

www.rauta-apaja.com

MYNÄMÄKI PUH. 430 7311, 430 7324 Avoinna ma-to 8-17, pe 8-18, la 8-13

Arkea ja juhlaa Mynämäen Karjalassa – Alli Ali-Kouhila muistelee

Mäkitupalaisten elämää

Vehmalaisis ol ussema niit mäkituppi. Mää muista sen nii hyvi, et Leenan tupa ol tosa ko lähretä pappilan kallio ylös. Se ol siin kulmas ko Luhtal päi mennä. Mä muista oikee hyvi ko Leenan huutokauppaki ol. Ol syksyne aik ja määkin oli älläny sinnekki men. Sit joku sanos isäl, et viä ny toi laps kotti, ko paleltu tääl.

Leenal ol lehmä. Eikä hänel mittälai maat ollu. Suviaikan hän ruake sitä lehmä ojanpyärtänöilt, mut talveks hän tek heinä Hiukkoja niitult. Siäl o viäläki semmonen paik ko sanota, et Leenan kekoomaa. Siäl ol niittu ja heinä tehti jonkkus kekko. Talviaikan ne sit siält tuatti.

Leena käve Peres riihettämäs. Peres oliva kahre riiehe. Joka toine aamu ol riihitys täsä koton ja joka toine aamu siäl Lutral. Ei silläkä Leenal nii merkillist ollu. Rukkiolkki sai ja niitult kortett. Mut Leena ol kaiket hyvi optimistine ihmine. Ei häne navetasas ollu akkunaka ollenka, mut Leena sanos vaa, et ”Kyl suvi häne suki, ko lehmä hänt vaa kevässe saak heilu”. Ei navetas ollu mittälai keinovalo. Jotta sontluukku piretti päivästäkö se verra auk, et vähä nähti.

Sit siin ol Lovissan tupa viäl. Lovissa tupa ol hiuka ylemällä pappilankallio syrjäs. Salmise Kusta ol se Lovissan poik. Ol niitt tuppi enemmänki. Ol Taavan tupa viäl. Hän kutoskel ihmisil kaikki mitä ny alusvaattei ja tommost kaikki.

Leena kehräs karvoi. Ei mittä muut ollu. Hänel ei sunkka ollu taittoka muuhu. Ei muut ollu, ko tupa ja pystyporstu. Kyl se nii vaatimatont ol. Ei mittä uunika ollu, ko toto vaa. Kenel hän sit kehräs nii ne sit veivä jotta lämmint leippä ja maito. Minu äitin ai sano, et semmose Leena ja Lovissa piräisivä, et tämä meitä elämä o oikee ylöllist elämä.

Siin retke syrjäs oikkial pualel ol semmone kunnan tupa mihi tuatti kunnan pualest ihmisi. Semmonenki siin asus ko sanotti Kartano äitiks. Se ol Salavaisist tuattu. Hartmanin Miinaki ol enne siin ollu. Sit siin ol Hankkama Mantu. Hän ol Karppiste Mattilan flikoi. Hän ol semmonenki viäl, et hän ontus. Se ol syntymävika. Hankkama Mantu tikkas täkei. Jo

Suajoel ollesas hän tikkas. Määki muista jo iha pikkuffikkan, ko äitin kans hevosel viätti täkiainei hänel. En sit tiär, kuka sen tuva oikee omist. Siin tuvas ol piän hellan muatone ja joku pöyt ja sänky ja täkin pookat keskel laattia. Kunnan pualest tuatti puit. Kyl se ihmise omaisuus vähä piänes koos ol. Mää muista paljo niitaki, kute ite saunaka ollu. Ei Suamisellaka ollu eikä Suntiol ollu. Pere saunas ne kävevä. Kyl ne iha toiste armoil oliva. Ei päässy kauhia hykieenist olema, se pyykinpeso ja kaik.

Juhlapyhien viettoon kuuluneita tapoja

Ei meil se päässiäisruak sunkka mittä nii erilaist ollu. Kyl meil sitä maito sit ain ol, ko ussema lehmäki ol. Piimjuusto sit ain tehti. Ei kanamuni mont talvel ollu, ko ei kanojakka montta ollu. Kymmentmunt kana tais ol. Lehmätte navetas kana oliva, niil ol semmone paikk katorajas. Ei ne talvel mittä muninu. Ko ne keväl ruvetti päästämä avonaisse pihatovaja vähä kraappima, ni sit ne rupesiva vähä munima.

Mämmi tehti ain päässiäiseks. Mun isän sanos, et mämmi ol enne iha särvint, et leivän pääll pantti. Ei hän loppu astika osanu sitä semmottos syär, et kerma ja sokeri pääl panna.

En mä oikee hyvin muist niit kelakeinui. Ne oliva sillo jo paljo häveny, ko mä piän oli. Silloin tehti jo niit narukeinui pihatovaja. Markon kalliol ol kelakeinu ja Eilun kalliol ol kans. Kyl mä kelakeinui nähny ole. Suajoe Ollilan kalliol ol semmone kelakeinu, mihin tehti päässiäise jälkke oikee luakkaretki, ko mä koulus oli. Kyl mä se muista, et siihe vaaritti menemä. Se näyt sit nii kauhialt, ko määkin ole koko ikän nii piän ollu. Sit ol semmossi, ko alotiva koulu vähä vanhempan. Mä muista, et toi Piätälän Kostiki ol jo niinko miähe kokkone, kon koulu käve. Sit tehti nii, et pantti kelakeinu toissen päähä kaks köykäst ja toissen päähä yks vähä raskamp. Kyl se nii kauhialt näytti, mut kamalast piretti kiine eikä koska mittä vahinkko tullu.

Kyl joka talos hakotarha oliva. Hako sitä maanparrannusainett oikee oliki. Hakotarha ajetti talviaikan muta tai saventapast ja siihe hakatti sit hakko niin pal

joukko. Mettä hakatti sillo säästäte. Unin puut tehti valla havupuust ja kyl mar sitä halkko vähä Turkkunki viätti. Hakko tul siit sit paljo. Se haon hakkamine ol harmittavaist ja kärkö oliva olevanas tylssi. Mut nii hyväh haju ko siit tuliva. Siihe hakotarha sit tehti hyppislaute. Siin sit pompotetti. Ei lehmi sillo käyty pello lypsamäs. Lehmä ja vasika oliva tarhas kans ja niitte sontta tul sit siihe joukko. Syksyl hakotarha sit kootti pattereih.

En mää muist tommost, et kiirastortain olis kirkko mentty. Se tapa on tullu varma vast sora jälkke. Mut pitkperjanta mentti kirkko eikä pitperjantain päässy hyppislaural hyppämä ja kiljuma. Päässiäispäivän käytti kyläs. Jakinki riie oliva semmottos, et hakotarha ol siin riie eres. Kylä nuari flikoi ol kokkontunu siihe. Mä oli sen verran nuaremp, mut kyl mä se muista, et siin ol Elle ja Pere flikoi. Oltti semmost ko sanotti myrrytyst. Joku myrrytt ja toise karasiva sinä aikan piilo. Jaki Oskar ol semmone leikkeväs ja hän karas siäl nuarte joukos kans sitä myrrytyst.

Mä muista, et jos ei mentty kirkko, nii luetti koton se saarnateksti. Hevosel tavallisesti kirkko mentti, mut joskus keli oliva huano. Minunki äitin ol semmone, ettei ikä pyrä ajanukka. Mutta tota noi, koton ne teksti sit luetti. Ol aamusaarnateksti ja iltasaarnateksti ja kaik ne luetti.

Palmusuununtain ol usse hankenkanto. Kui sillo ain ol hankenkanto? Onk semmost hankenkanto enä ollenka olemas? Alho vuarensyrjäs ol pajui ja kyl sinne sit niin pal kelkkate kans mentti.

Päässiäisen ei taittu niin pal juhli pittäkkä. Hellunta ol juhli enemä. Mynämäen raittiusyhdistys pit helluntan ai juhla Mynämäen raittiusyhdistyksen talol. Siihen talo o lisät ja lisät. Se talo ol siin, mihi Kotiteollisuuskoulu sit tul. Helluntan siäl oliva juhla. Ens ol päiväjuhla ja ehto oliva semmose tanssi. Hämölä Es-

ter ja Maija oliva siäl Mynämäel veljes tykön. Hämölä Alpert pit siäl Hämölän talo. Me mentti Pere Helmi ja Suntion Helvin kans pyäril ensi Hämölä ja siält sit Raittiusyhdistykse juhliil. Ain pakas satama. Ohjelas ol esitelmä ja arpajaise. En mää oike muist, kuka sitä ohjelma järjest. Semmonen ol ko opettaja Linno ja klasimestar Laine ja Sillanpää veljekse Pekka ja Arvo ja sit semmone Marttila, misä puhelinkeskuski nii kaua ol. Sit se Marttila rupes ajama Mynämäe ensmäist taksi ja ajo sit nii kaua Tyrnitäkki. Siin se Marttila ol, misä yhrel aikka ol kirjakauppaki. Se ol sitä syrjä, misä ny o Mynätalo. En sit nii ol seuranu, minä vuan se raittiusyhdistykse toiminta Mynämäel loppus. Siäl ol semmone torvisoittokuntakin ja kyl se sit jotta nii komia ol.

Helatortasi oltti Sorronkalliol jotta vähä piirileikei. Joskus myähempin vuasin mentti sit jonkkus muuhal kalliol. Haankyläs ol semmone Töllivuari. Se ol Salmise mettä siin Vesola lähel. Mä muista yhre tapaukse helatorstast. Mä oli sillo rippikouluikkäne. Kantose Arvol ol sillo mantoliin. Siäl kalliol ol nuari enemmänki. Väärikkälä flikoi ainaki ol. Vähä jotta pyärähteliväkki ja jotta ”Leski” mentti kans. Arvo ol vähä jotta ottanu ja ko kallio ol epätasane ja ko Arvo rupes peruttama ittiäs siin taajepäi nii hän men seljälles ja mantoliin halkes. Se tais ol viimäne kert, ko Töllivuarel kemuis oltti. Se tiäretti, et Mattila Tyyne ol Arvo ystävä, mut sillo oltti siin salamitte ystävi. Sillo se sit vähä ilmentys, et heil o jotta keskenäs, ko Arvo kaatus ja Tyyne hermostus ja men Arvot auttama.

Juhannuksen viarastetti ain nii pal. Meil ol Laitilas paljo sukulaisi, ko isä on kotosi Laitila Katihännän Tapanilt. Joltei siält Laitilast ollu käsketty meit, ni meijä käsketti siält. Kotti tuatti koristeks koivui. Kuistin piäle tuatti koivui ja kuistil sisäl tuatti koukuihi koivuoksi. Kuistil ol paljo koukui, kon ei mittä komeroi sillo ollukka. Kyl vihra kans tehti.

Yli rippiskouluikäsen ruvetti sit menemä juhannuksen Valasrannal. Kuarma-autol mentti. Koivu oliva joka kulmas ja sit jotta penkei ol laval. En ollenka muist, kene se auto ol.

Ei niilt ajoilt ol juur ollenka valokuvi, ko ei sillo mittä valokuvi otettu. Sukututkimust varte haetti hiljakkoihi vanhoi valokuvi, ko sukututkija niit vaare. Ihmise ova niis kuvis mustis vaatteis ja piänte lasten äitikki näyttävä nii vanhoilt.

Alli Ali-Kouhila (1909-1999) eli elämänsä Karjalassa Vehmalaisten kylässä. Hän toimi koulukeittäjänä ja pitokokkina. Teksti perustuu Annikki Valtasen v. 1997 tekemään haastatteluun. Haastattelunauhan on tekstiksi kirjoittanut Liisa Kairavuo, Allin sisaren tytär.

Vehmalaisten Perhe

Yksi Mynämäellä sijainneista sotilasvirkataloista eli puustelleista oli Vehmalaisten Perhe (tai Karjalassa yleisesti käytetty Pere, joka esiintyy myös joissain asiakirjoissa). Talo sijaitsi Karjalan Vehmalaisten kylässä, n. 14 kilometriä Mynämäen kirkolta ja vaikka vanha päärakennusta ei enää ole jäljellä, paikan tunnistaa nykyisinkin hyvin ”Peren mutkasta”, jossa tien molemmin puolin on vielä jäljellä joitain tilan vanhoja rakennuksia.

Kaikissa virkataloissa pidettiin säännöllisesti taloudellisia tarkastuksia ja aina haltijan vaihtuessa myös lähtö- ja tulosyönejä. Tarkastuksissa käytiin yksityiskohtaisesti läpi kaikki tilan rakennukset ja niiden kunto, eläinten määrä, pellot ja viljelykset, annettiin korjauskehotuksia ja merkittiin huolellisesti muistiin kaikki parannustyöt, joita vuokraajan oli tehtävä ennen seuraavaa tarkastusta. Talon haltijan piti säilyttää huolellisesti kaikki taloa koskevat asiakirjat, ja niitä onkin Turun maakunta-arkistossa ja Suomen kansallisarkistossa jäljellä kymmeniä vuodesta 1723 alkaen.

Peren talo oli kersantin virkatalo, jossa asui Turun jalkaväkirykmentin palveluksessa olleita kersanteja ja luutnantteja perheineen 1850-luvulle saakka. Ensimmäinen virkataloon liittyvä tarkastuskirja on vuodelta 1724. Varsinkin 1700-luvulla taloan sijoitetut sotilaat vaihtuivat usein ja heistä on usein jäänyt vähemmän tietoa kuin itse rakennuksista. Varsinaisia talon töitä hoitivat lampuodit.

Talossa asuneista sotilaista on selvillä ainakin seuraavat:

1721-1723	Kersantti Dietrich Johan Koshoffski
1723	Kersantti Johan Thesnitz (8 kk tammikuusta syyskuuhun)
1723 - 1727	Vänrikki Johan Laureus
1727 - 1728	Vänrikki Henrich Laman
1728 - 1742	Vänrikki Dietrich Johan Koshoffski
1742 - 1744	Kersantti Anders Forsman
1744-	Vänrikki Eric Fingerroos
1765 - 1771	Luutnantti Johan Jacob Käck
1771- 1774	Frikens Hackelberg
1774 - 1783	Kersantti Adolph Breitholtz
1783 - 1794	Vänrikki Eric Johan Svartz
1794 -	Vänrikki Eric Johan Heickenberg
1804-1844	Kersantti Johan Gustaf Cedberg

Vänrikki Fingerroosin aikana rakennettiin paljon uusia rakennuksia: lampola 1743, kaksiosainen sikala 1744, navetta 1751 ja uusi asuinrakennus vuonna 1761, edellinen oli vuodelta 1700.

Mynämäen kirkkoherra Antti Lizelius vihki Vehmalaisten kappelikirkon 6.10.1771 ja sen jälkeen oli juhla-ateria Perheen sotilasvirkatalossa. Antti Lizelius kertoo asiasta varsin tarkkaan Tiedustuskirjassaan ja toteaa, että vihkimisen jälkeen papit ja ”muut säätyhenkilöt” olivat vieraspidoissa Perheen talossa, ”josa kaikki tulit ravituxi kohtuullisesti rualla ja juomalla ja Magister Songilta lahjoitetulla Saxan viinalla”.

Vanha päärakennus.

Peren rakennuksia.

1783 pidetyssä tarkastuksessa todettiin, että vänrikki Svartz oli saanut tilan hyvässä kunnossa kersantti Breitholtzilta, mutta että vuonna 1777 tilalla oli ollut tulipalo. Vuonna 1783 rakennukset oli kuitenkin jo suurelta osin korjattu entiselleen, osin palovakuutuksesta saatujen varojen ja osin Adolph Breitholtzin omien varojen turvin.

Kersantti Breitholtzin perheen elämä ei ollut Peren kaudenkaan jälkeen helppoa, sillä Åbo Underrättelser (?) lehden numerossa 32, 7.8.1797 julkaistiin hänen kirjoittamansa vetoomus, jossa hän pyysi apua suuressa köyhydessä ja hädässä olevalle perheelleen, jossa oli seitsemän alaikäistä lasta ja joka asui surkeassa saunatuvassa Nihattulassa vailla mitään omaisuutta, täysin lähimmäistensä avun varassa.

Pisimpään Perheellä oli kersantti Johan Gustaf Cedberg. Hän oli tilalla 40 vuotta vuosina 1804-1844. Hänenkin aikana tilalla sattui tulipalo, sillä vuoden 1805 helmikuun 4. päivän vastaisena yönä tuli tuhosi päärakennuksen, jossa oli sali, kaksi kamaria ja tupa sekä niiden välissä porstupa.

1811 tehtiin sopimus Luhdan tien ylläpidosta naapurien kanssa: joka talolle tuli tietty osa tiestä hoidettavaksi sekä velvollisuus hakata talvenaikana esim. siltojen rakentamiseen tarvittava puutavara. Sopimuksen allekirjoittivat Perheen isäntä J.G. Cedberg, suutari Gustaf Mattsson, pitäjänapulainen Erik Roos sekä Heiskan, Laurilan, Kouhilan ja Markon isännät.

Valtio oli päättänyt luopua virkataloista ja niinpä Perhekin tuli vuokrattavaksi Johan Gustaf Cedbergin kuoleman jälkeen vuonna 1844. Ensimmäinen vuokraaja Fredrik Jakobsson oli kotoisin vain kilometrin päästä, hän oli Ketelisten Puskon talon poika. Vuokra-aika jäi kuitenkin lyhyeksi, sillä vuonna 1852 toinen hänen takaajistaan – talollinen Johan Mickelsson Katteluksen Ylis-Kuopalaasta – kuoli ja kun Fredrik ei onnistunut saamaan uutta takaajaa, talo tuli uudelleen yleisellä huutokaupalla vuokrattavaksi. Pidetyssä huutokaupassa korkeimman tarjouksen esitti Fredrikin vävy Johan Wilhelm Johanpoika, joka oli kotoisin Raisiosta.

1867 Turun hovioikeudessa käsiteltiin valitusta, jonka torppari Thomas Simons oli tehnyt Lemun ja Mynämäen pitäjien käräjäoikeuden päätöksestä. Jutussa oli kyse hevosvarkaudesta: 10 vuotta aikaisemmin Johan Wilhelm Johanpojalta oli varastettu musta tamma ja kyseinen tamma oli 29.6. 1866 havaittu Nousiaisten Kaitaraisissa talollinen Anders Ollin hallussa. Johan Perhe vaati Anders Ollia palauttamaan tamman ja korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Sama tamma oli kuitenkin ollut varkauden jälkeen myös torppari Simonsin ja kruununvouti Carl Theodor Örnhjelmmin omistuksessa. Torppari Simons Piikkiön Teppalan kylästä oli alun perin hyvässä uskossa

vaihtanut oman hevosensa siihen tammikuussa 1864 Turun torilla. Kaupan toinen osapuoli oli tuntematon mieshenkilö. Simons oli sitten vaihtanut tamman kruununvouti Carl Theodor Örnhjelmmin hevoseen ja saanut lisäksi 15 markkaa välirahaa ja Örnhjelm oli puolestaan myynyt sen Anders Ollille. Hovioikeus tuomitsi Simonsin korvaamaan kruununvouti Örnhjelmille tamman arvon 40 markkaa ja lisäksi välirahan 15 mk.

1883 tehdyssä tarkastuksessa todettiin, että puustelli oli suuruudeltaan 5/12 ala manttaalia. Vuotuinen arenti oli 23 tu, 15 kpp viljaa. Huoneet oli palovakuutettu Suomen yleisessä palovakuutusyhtiössä yhteensä 1500 markkaan. Talosta sanottiin, että se oli rakennettu 1880 uusista ja vanhoista aineista ja oli hyvässä kunnossa, mutta salista ja sen perä huoneesta puuttui muuri ja porstuvasta välikatto. Eteläinen sivuseinä ja pääty olivat vuoraamatta ja vesirännit puuttuivat. Määräyksenä todettiin, että ”sitte kuin vuoraus on tehty, on ripi maalattava punaiseksi ja kivijalka tehtävä umpinaiseksi”. Muista rakennuksista mainittiin luhtiripi (tuohi katolla, sisältää kammion ja kaksi luhtia, on tavallisessa kunnossa), pesuhuone eli pränni, kaluhuone ja talli (välissä avonainen oja). Myös nämä rakennukset määrättiin maalattavaksi punaiseksi. Lisäksi kaluhuone ja ”yhteinen huone, joka on vanha ja hävinnyt ja on alas hajotettava”. Huoneita tarhassa olivat karja-navetta pärekatolla, rakennettu 1881, 5 sylvä pitkä, 4 sylvä leveä ja 11/3 korkea, sisustettu 14 eläimen hinkalolla ja rehuvintillä, rehulato, lammasnavetta, rehulato vuodelta 1881, sikolatti. Ulkorakennuksia olivat aitta, johon määrättiin tehtäväksi uusi pärekatto ja punaiseksi maalattavaksi, kellari, sauna, puuvaja, riidiripi ja olkilato. Rakennuksia oli kaikkiaan 18. Peltoa viljeltiin 3 osassa ja se oli hyvin ojitettu ja viljelty. 2/3 osaa oli kylvetty: 51/2 tynnyrällä rukiita, 1/3 tu nisuja, 6 tu pellavaa ja 5 tu perunoita. 1/3 oli ”kesänä”. Niittuja on neljä: Luhtaa 3 ladolla, Alho, Suonsuu ja Ellin perko. Puutarhassa oli muutamia pensaita ja vaikka vuokralainen edellisessä tarkastuksessa määrättiin istuttamaan hedelmäpuita ja enemmän marjapensaita, ”on se vielä vanhassa hävinneessä kunnossaan, jonka tähden arendatoria määrättiin hoitamaan sitä paremmin”. Torppia oli yksi, Lahdenperä, ja se teki puustelliin 2 renkipäivää työtä viikossa talon ruualla. Puustellissa elätettiin 3 hevosta, 1 härkä, 6 lehmää, 1 sonni, 4 vasikkaa, 20 lammasta ja 2 kanaa. Satoa edellisenä vuonna korjattiin 35 tu rukiita, 3 tu nisuja, 10 tu ohria, 35 tu kauroja, 11/2 tu papuja, 40 tu perunoita.

Juho Juhonpoika kuoli vuonna 1885 ja sen jälkeen vuokraoikeus siirtyi hänen leskelleen Johanna Wilhelmiina Fredrikintyttärelle. Hän joutui kuitenkin vaikeuksiin, kun hänet tuomittiin käräjäoikeuden välipäätöksellä vuonna 1891:

Vehmalaisten kylää n. 1920-luvulla, Peren rakennuksia vasemmalla.

Sama maisema kesällä 2007.

Hallitsemastansa Perheen sotilaspuustellista Johanna Wilhelmiina Fredrikintytär on osaksi myynyt, osaksi toisella tavalla antanut pois asiassa kuulluille henkilöille: itsellisvaimolle Maria Lindroosille kaksi leiviskää heiniä, itselliselle Isak Haartmanille 30 lyhdettä olkia, maakauppias Wilhelm Lundgrenille vähintään 2 leiviskää heiniä, itsellisen vaimolle Wilhelmina Hakalalle 80 lyhdettä olkia ja 15 leiviskää heiniä sekä mylläriin vaimolle Amanda Koskiselle häkillisen heiniä ja sitä paitsi sallinut talollisen Kustaa Karlssonin hakkaukseksi kielletyiltä vuosilohkoilta puustellin metsästä hakata ja omaksi tarpeeksensa käyttää 2 kuormaa seiväspuita. Oikeus katsoi oikeaksi tuomita hänet ”vetämään sakkoo Perheen puustellista poisviedyistä rehuista sekä 2 seiväspuiden kuorman haaskauksesta yhteensä 170 markkaa sekä 2 määrää samoja rehuja eli 96 lyhdettä olkia, 391 kiloa heiniä (vastaa 40 leiviskää) sekä lautamiesten palkkiot.” Lopulta vuonna 1897 Johanna Wilhelmiina Fredrikintytär tuomittiin menettämään lopullisesti vuokraoikeutensa tilaan. Sitä tarjottiin silloin väliaikaisesti tilallinen Juho Heikinpoika Stenströmille Mynämäen Pellilästä, joka oli toinen hänen takaajis-

taan. Hän myös voitti seuraavan huutokaupan tilan vuokraoikeudesta ja se siirrettiin vuonna 1899 hänen vävyllensä Aleksanteri Hämölälle. Tällä tavoin siis Hämölän suku, joka vieläkin isännöi tilaa, on tullut Vehmalaisiin.

Vielä vuonna 1924 Karjalan kunta anoi valtioneuvostolta saada ostaa virkatalo kunnallisia laitoksiaan varten, mutta valtioneuvosto hylkäsi anomuksen.

Leena Hämölä-Glorioso

**Tule kysymään
tarjousta!**

Uunisepät

Tee kodissasi tunnelmaremontti

Sijoita kotisi ilmapiiriin ja hanki varaava Uunisepät-tulisija.

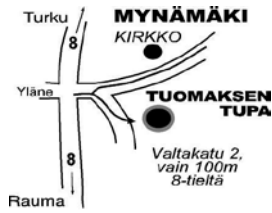
www.uunisepat.fi

Ma 9-18, ti-to 9-17, pe 9-16, la 10-14, p. (02) 2755 864, Rydöntie 32, 20360 TURKU

Lvi-alan työt ammattitaidolla LVI-TYÖ ISO-KOUVOLA OY

**Keskuskatu 24, PL 70
23101 Mynämäki, fax 436 7082**

Gsm 0500 436 326 Petri Iso-Kouvola
050 325 0888 Markku Salonen
050 5951786 Mikko Luostarinen

Kahvila-Ravintola A-oikeuksin Veraisen Leipomon myymälä

Mynämäen info-piste. Hyvät pysäköintitilat.
Noutopöytälounas klo 10.30-15.00

Ruoka- ja kahvitarjoilun tarvikkeita myös mukaan.

Tervetuloa! ma-pe 7.00-18.00, la 8.00-18.00
Valtakatu 2, 23100 Mynämäki, Puh. (02) 437 9013

Veraisen Sora

Mynämäki
puh. 4306198

"Jokaisella
on oikeus
yksilöllisyyteen."

Silmätautien erikoislääkäri
MARKKU YLI-KOVERO

Keskuskatu 13, Mynämäki
p. (02) 435 9111
Palvelemme
Ma-to 10-17
Pe 10-14

Tarjoamme myös digipainamista

Sopii erityisesti pieniin painosmääriin esimerkiksi

- käyntikortit
- A3 julisteet
- A4 tai A5 kokoiset esitteet, 1- tai 2-puoleisina
- ohjelmalehtiset, käsiohjelmat

Suurempien ja monisivuisempien

- esitteiden
- lehtien
- mainospainotuotteiden
- postikorttien
- kirjojen
- lomakkeiden
- kirjekuorien
- seinäkalenterien
- ym. painotuotteiden

tekemiseen tarjoamme monipuolisen kirjapainoalan taidon käyttöönnne.

Laadukasta painojälkeä
- nopeasti, kilpailukykyisin hinnoin.

Pajatie 8, PL 61, 23101 Mynämäki
puh. 02-4307 822, fax. 02-4307 868
myynti@mynaprint.fi, www.mynaprint.fi

Mynämäki

Elämää - ei sen enempää

Viihtyisää asumista erilaisilla asuinalueilla

*Omakotitontteja voi vuokrata tai ostaa
www.mynamaki.fi/tontit*

Menestyvää yrittämistä

*Yritystontteja **Roukkulin** teollisuusalueella tulevilla Turun uloimman kehätien ja valtatie 8:n risteyspaikassa. **Kintikkalan** teollisuusalueella Mynämäen asemanseudulla.*

***Kuivelan** teollisuusalueella keskustan läheisyydessä ja Kustavintien varrella **Mietoisissa**.*

Lisätietoja antavat:

Mynämäen kunta

Kunnanjohtaja Seija Österberg

puh. (02) 4376 620

Vt. tekninen johtaja Mika Wallin 040 769 9213

Vuokra-asuntoja

Lisätietoja

Isännöitsijä Asko Vainio, puh. 0400 535 928

Mietoisten alueella:

Isännöitsijä Ismo Aalto, puh. 0400 570 430

MYNÄMÄEN TEOLLISUUSKIINTEISTÖ OY